

Bacheloroppgave

ADM650 Jus og administrasjon

Hvordan har Covid-19 påvirket praktisering av demokratiet? Ved å se på følgende friheter; Bevegelsesfrihet, ytringsfrihet, forsamlingsfrihet og rett til privatliv.

Suleiman Ahmed, Mohamed Alala

Totalt antall sider inkludert forsiden: 52

Molde, 19. 05. 2022

Obligatorisk egenerklæring/gruppeerklæring

Den enkelte student er selv ansvarlig for å sette seg inn i hva som er lovlige hjelpemidler, retningslinjer for bruk av disse og regler om kildebruk. Erklæringen skal bevisstgjøre studentene på deres ansvar og hvilke konsekvenser fusk kan medføre. Manglende erklæring fritar ikke studentene fra sitt ansvar.

Du/dere fyller ut erklæringen ved å klikke i ruten til høyre for den enkelte del 1-6:		
1.	Jeg/vi erklærer herved at min/vår besvarelse er mitt/vårt eget arbeid, og at jeg/vi ikke har brukt andre kilder eller har mottatt annen hjelp enn det som er nevnt i besvarelsen.	☒
2.	Jeg/vi erklærer videre at denne besvarelsen: <ul style="list-style-type: none">• ikke har vært brukt til annen eksamen ved annen avdeling/universitet/høgskole innenlands eller utenlands.• ikke refererer til andres arbeid uten at det er oppgitt.• ikke refererer til eget tidligere arbeid uten at det er oppgitt.• har alle referansene oppgitt i litteraturlisten.• ikke er en kopi, duplikat eller avskrift av andres arbeid eller besvarelse.	☒
3.	Jeg/vi er kjent med at brudd på ovennevnte er å <u>betrakte som fusk</u> og kan medføre annullering av eksamen og utestengelse fra universiteter og høgskoler i Norge, jf. Universitets- og høgskoleloven §§4-7 og 4-8 og Forskrift om eksamen §§16 og 36.	☒
4.	Jeg/vi er kjent med at alle innleverte oppgaver kan bli plagiatkontrollert, jf. høgskolens regler og konsekvenser for fusk og plagiat	☒
5.	Jeg/vi er kjent med at høgskolen vil behandle alle saker hvor det forligger mistanke om fusk etter høgskolens retningslinjer for behandling av saker om fusk	☒
6.	Jeg/vi har satt oss inn i regler og retningslinjer i bruk av kilder og referanser på biblioteket sine nettsider	☒

Personvern

Personopplysningsloven

Forskningsprosjekt som innebærer behandling av personopplysninger iht.

Personopplysningsloven skal meldes til Norsk senter for forskningsdata, NSD, for vurdering.

Har oppgaven vært vurdert av NSD?

ja nei

- Hvis ja:

Referansenummer:

- Hvis nei:

Jeg/vi erklærer at oppgaven ikke omfattes av Personopplysningsloven:

Helseforskningsloven

Dersom prosjektet faller inn under Helseforskningsloven, skal det også søkes om forhåndsgodkjenning fra Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk, REK, i din region.

Har oppgaven vært til behandling hos REK?

ja nei

- Hvis ja:

Referansenummer:

Publiseringsavtale

Studiepoeng:

Veileder:

Fullmakt til elektronisk publisering av oppgaven

Forfatter(ne) har opphavsrett til oppgaven. Det betyr blant annet enerett til å gjøre verket tilgjengelig for allmennheten (Åndsverkloven. §2).

Alle oppgaver som fyller kriteriene vil bli registrert og publisert i Brage HiM med forfatter(ne)s godkjenning.

Oppgaver som er unntatt offentlighet eller båndlagt vil ikke bli publisert.

Jeg/vi gir herved Høgskolen i Molde en vederlagsfri rett til å gjøre oppgaven tilgjengelig for elektronisk publisering:

ja nei

Er oppgaven båndlagt (konfidensiell)?

ja nei

(Båndleggingsavtale må fylles ut)

- Hvis ja:

Kan oppgaven publiseres når båndleggingsperioden er over?

ja nei

Dato: 19. 05. 2022

Forord

Denne oppgaven er kulminasjonen av min bachelorgrad i juss og administrasjon ved Høgskolen i Molde, som skal være ferdig våren 2022. Å skrive en bacheloroppgave var en vanskelig oppgave, men det var også en utrolig lærerik og tilfredsstillende opplevelse. Jeg vil uttrykke min takknemlighet til Morten Walløe Tvedt for veiledning og assistanse med å skrive denne oppgaven. Fremfor alt er jeg takknemlig overfor familien min for deres uendelige kjærlighet, hjelp og støtte. Jeg er også takknemlig for mine lærere, kolleger, venner, for deres forståelse og støtte som gjorde skrivingen av denne oppgaven mulig.

Sammendrag

Etter at Covid-19 inntraff, har land over hele verden tatt en rekke strenge tiltak for å beskytte helsen, og disse tiltakene har begrenset innbyggernes utøvelse av grunnleggende rettigheter som danner grunnlaget for det demokratiske systemet. Derfor kom problemstillingen av denne studien som følger

Hvordan har Covid-19 påvirket praktisering av demokratiet? Ved å se på følgende rettigheter; Bevegelsesfrihet, ytringsfrihet, forsamlingsfrihet og rett til privatliv For å svare på problemstillingen, har vi tatt i bruk den kvalitative metoden, siden dataen vi har samlet for å besvare våres problemstilling er i form av tekst og ord. Datainnsamling Metode vi har valgt å ta i bruk er dokumentanalyser. Vi har benytte oss av, artikler, rapporter, bøker og ikke minst offentlige dokumenter for å samle inn data knyttet til tema studien handler om.

Studien omhandlet korona-katastrofen og dens innvirkning på demokratiet. De som er iverksatt av landene for å håndtere krisen, og hva er det rettslige grunnlaget bak vedtakelse av disse tiltakene. Deretter ga oppgaven en definisjon på demokratibegrepet og de fire frihetene som vi behandlet og gått gjennom i detalj. Disse fire frihetene er bevegelsesfrihet, ytringsfrihet, forsamlingsfrihet og privatlivsfrihet. Studien definerte disse fire frihetene og hva de betyr og hva er manifestasjonene av disse frihetene samt rettsgrunnlaget, som internasjonale charter og traktater. Samt diskuterte vi arten av tiltakene tatt av stater og deres innvirkning på disse fire frihetene.

Studien konkluderte med at disse fire frihetene ikke er absolutte, og at internasjonale charter, traktater og lover gir stater rett til å treffe eksepsjonelle tiltak under spesifikke omstendigheter, inkludert beskyttelse av borgere fra helsekatastrofer. De fire frihetene og dermed innvirkningen på demokratisk praksis, har hatt flere konsekvenser og blant dem er utsettelse av valg og folkeavstemninger, noe som førte til at et stort antall mennesker ikke bruker stemmeretten sin. Blant konsekvensene er også de ytterligere kontroller av informasjonsfrihet, og sensurering av fri media, samt bruk av teknologi som er i strid med personvernet i henhold til påskudd av helsevern.

Innholdsfortegnelse

1.0	Introduksjon	5
1.1	Innledning	5
1.2	Problemstilling	6
1.3	Metode	7
2.0	<i>Corona krise – Covid-19</i>	7
3.0	Statens rolle i å sikre folkehelsen	10
4.0	Demokrati	12
5.0	Bevegelsesfrihet	15
5.1	Betydning og definisjon	15
5.2	Bevegelsesfrihet under Covid-19.....	15
5.2.1	Strengt begrensninger av bevegelsesfrihet	15
5.3	Beskyttelse av bevegelsesfrihet.....	16
5.4	Bevegelsesfrihet under pandemeien.....	16
5.5	Implikasjoner av begrensningen av bevegelsesfriheten	18
6.0	Ytringsfrihet	19
6.1	Betydning og definisjon	19
6.2	Aspekter av ytringsfrihet.....	21
6.3	Ytringsfrihet under pandemien	21
6.4	Ytringsfrihet - ikke absolutte	22
6.5	Implikasjoner av begrensning av ytringsfrihetsrett.....	23
7.0	Forsamlingsfrihet	26
7.1	Betydning og definisjon	26
7.2	Forsamlingsfrihet - ikke absolutte.....	28
7.3	Forsamlingsfrihet under Covid-19	29
7.4	Implikasjoner av begrensning av forsamlingsrett	29
8.0	Rett til Privatliv	30
a.	Betydning og definisjon	30
8.0	Beskyttelse av rett til privatliv	31
8.1	Rett til privatliv under korona virus	33
8.2	Begrensning av rett til privatliv	33

9.0	<i>Konklusjon</i>	34
10.0	Litteraturliste	36

Hvordan har Covid-19 påvirket praktisering av demokratiet? Ved å se på følgende rettigheter; Bevegelsesfrihet, ytringsfrihet, forsamlingsfrihet og rett til privatliv.

1.0 Introduksjon

1.1 Innledning

Gjennom historien har menneskets grunnleggende rettigheter blitt og er fortsatt mest berørt av tider med naturkatastrofer, kriger, konflikter og ikke minst ulike nødsituasjoner.

Utbruddet av covid-19 har ført til at det blir et behov for en rask reaksjon på pandemien som truer livet og sikkerheten til enkelte personer, særlig de svake grupper i samfunnet.

Like etter covid-19 dukket opp har folk blitt enige på om at en rask reaksjon i form av tiltak og reguleringer er noe ganske avgjørende for å kontrollere covid-19 (Steinar Holden, 2020). I landet ble det innført det såkalte for «sosial distansering», da den ble sett på som den mest hensiktsmessige måten å forhindre spredningen av covid-19 på (Lisa Maragakis, 2020).

For å oppnå den såkalte "sosiale kontrollen" for å begrense spredningen av koronaviruset, påtrente regjeringene i demokratiske og autoritære land sitt hegemoni ved å utføre eksepsjonelle tiltak og utsatte sine borgere for å konfrontere denne helsekrisen (Rachel Kleinfeld). Dette førte til at det skjer en debatt om folkehelse versus demokratiet.

Regjeringene har innført reguleringer som pålegger folk som har vært i kontakt med smittede til å holde seg i karantener (Bård Amundsen, 2021). Dette har forårsaket i at det oppstår forstyrrelser i det politiske, økonomiske og sosiale systemet innad i landene.

Covid-19 har ført til at det skjer masse forandringer i forhold til måten vi lever på (Maja Tvete, 2020). Og dette skyldes av de tiltakene som har blitt vedtatt og iverksatt for å begrense spredningen av krisen, og for å bevare den offentlige helse. Disse tiltakene har ført til at en del essensielle rettigheter blir begrenset og i noen tilfeller undergravet og dermed blir praktisering av demokratiet også påvirket.

Utbruddet av covid-19 representerte et nytt fenomen som krever nye analyser og studier for å kunne forstå dets politiske, økonomiske og ikke minst sosiale og sikkerhetsmessige konsekvenser. Vår studie vil ha hovedfokus på demokratiet i lys av covid-19 ved å se på følgende rettigheter/friheter;

1. Bevegelsesfrihet
2. Ytringsfrihet
3. Forsamlingsfrihet
4. Retten til privatliv

Disse rettighetene/frihetene er blant de mest fundamentale rettigheter/friheter innad i demokratiet, og krenkelse på en av dem vil umiddelbart føre til at demokratiet svekkes. Disse frihetene er en del av menneskerettigheter. Menneskerettigheter og demokratiet er komplementære til hverandre, og de kan ikke skilles (Kirchschlaeger Peter, 2014). Og i lys av landene som har et fullt demokratisk system, har disse rettighetene en ganske vesentlig rolle og utenom dem vil det være hensiktsløs å forestille seg eksistensen av et demokratisk system.

1.2 Problemstilling

Det vi kom fram til da vi skulle finne en problemstilling rundt tema demokratiet, er at det vil bli mest hensiktsmessig å ta for oss visse elementer i demokratiet som anses å være berørt av covid-19s utbredelse. Disse elementene er grunnleggende rettigheter/friheter som vi antar at de har blitt kraftig berørt av Covid-19 sammenlignet med resten av rettighetene/frihetene, samt spiller disse frihetene som vi har valgt en stor rolle når det gjelder den enkeltes liv i demokratiske land. Dette skal vi gjøre ved å se på konsekvensene (av covid-19) som bidro til at enorme brudd på disse frihetene ble utført innenfor rammen av statens plikt til å beskytte folkehelsen, spesielt siden mange land var vitne til en økning i antall smittede i henhold til det som er kalt for «andre bølgen», noe som økte også frykten for å gå tilbake til å innføre stengingen igjen og ta mer restriktive tiltak.

I denne studien, blir hovedfokuset rettet mot hvordan covid-19s utbredelse har ført til begrensning av sentrale rettigheter/friheter og i hvilken grad påvirker dette praktisering av demokratiet. Så, betydningen av forskningsoppgaven gjenspeiles i hvordan myndigheter av ulike karakter håndterer covid-19 og dets konsekvenser på de 4 utvalgte rettigheter/friheter og på demokratiet (praktisering av demokratiet).

På den andre siden, vil studien ta sikte på å undersøke legitimiteten til prosedyrene og tiltakene som er iverksatt for å begrense spredningen, i tillegg til å synliggjøre gjøre helheten av hvordan har disse 4 frihetene/rettighetene blitt påvirket i lys av covid-19. Så, basert på dette, vil følgende problemstilling bli tatt opp; *Hvordan har covid-19 påvirket praktisering av demokratiet ved å se på følgende /friheter (bevegelsesfrihet, ytringsfrihet, forsamlingsfrihet, privatliv).*

1.3 Metode

I forhold til metode, vi har tatt i bruk den kvalitative metoden, siden dataen vi har samlet for å besvare våres problemstilling er i form av tekst og ord.

Datainnsamling Metode vi har valgt å ta i bruk er dokumentanalyser. Vi har benytte oss av, artikler, rapporter, bøker og ikke minst offentlige dokumenter for å samle inn data knyttet til tema studien handler om.

Følgende skal vi gå gjennom covid-19-krisen, og deretter vil vi ta for oss statens rolle i å sikre folkehelsen ved å begrense spredningen i form av tiltak. Dernest vil vi forklare begrepet demokrati generelt, og de fire friheter som oppgaven skal handle om. Igjen disse fire rettighetene er bevegelsesfrihet, ytringsfrihet, forsamlingsfrihet og retten til privatliv. I tillegg til dette skal vi legg merke til tiltakene som er tatt for å kontrollere spredningen av krisen, samt skal vi se på virkningene av disse tiltakene på disse fire frihetene, og dermed dens påvirkning over demokratisk praksis.

2.0 Corona krise – Covid-19

Covid-19 er en smittsom sykdom forårsaket av det nye koronaviruset som først ble påvist rundt desember 2019 i Kina. Den ble oppdaget i storbyen Wuhan i Hubei-provinsen i Kina, og kinesiske myndigheter varslet Verdens helseorganisasjon samme år. Koronavirus er en familie av virus som forårsaker luftveisinfeksjoner (Aftenposten, 2020). I begynnelsen av februar 2020 fikk viruset sitt offisielle navn og det er verdens helseorganisasjon (WHO) som bestemte at viruset skal bli kalt for Covid-19 (WHO, 2019).

COVID-19-pandemien har påvirket politiske systemer i mange land, og har forårsaket i suspensjon av lovgivende aktiviteter, og om planlegging av valg på grunn av bekymring for spredningen av viruset.

”Koronavirus er en type virus som gir luftveisinfeksjon. Viruset som er årsak til koronavirus-pandemien i 2020 er ett av flere typer koronavirus. Dette koronaviruset heter sars-CoV-2 og gir sykdommen covid-19” (Klein, Dalgard, og Jensen, 2022).

Koronaviruset eller CoV-2- kan forandre seg, det vil si det genetiske materialet har forandret seg. De fleste slike endringer, blir kalt for mutasjoner og de har ikke alvorlige konsekvenser ifølge WHO. Nye varianter av sars-CoV-2 dukker stadig opp og nylig har det kommet omikron varianten. I mai 2021 besluttet verdens helseorganisasjon (WHO) å gi dem navn etter det greske alfabetet for å lette kommunikasjonen og minke stigmatisering. Korona-viruset kan smittes ved og på flere måter, det kan smittes gjennom luft og dråper samt gjennom nysing, spyting, kontakt og fysisk kontakt samt indirekte ved berøring av dørhåndtak (Klein, Dalgard, og Jensen, 2022).

Covid-19s krise har ført til at det skjer store konsekvenser i forhold til helse og økonomi og all indikasjonene knyttet til krisen tyder på at dette vil ta lang tid, samt vil dette være med menneskeheten i en årrekke framover før den er fullstendig eliminert. Når det gjelder covid-19s virkningene på helse, har det blitt som en normal vane at folk isolerer og distanserer seg fra hverandre for å beskytte seg selv mot virus eksponering, og på den andre har isolasjonen en betydelig utilsiktet innvirkning på psykologi og atferd. Isolasjon førte til at pasienter i økende grad fokuserte på sine eksisterende medisinske tilstander i fravær av daglige rutiner. Som et resultat av dette, følte de seg mer som en pasient, som tok på seg "pasientidentiteten" på bekostning av hele personlighet (Katarzyna Bernacki og fl, 2021). Den sosiale distanseringen og isolasjonen svekket også mentalhelse, noe som fremgår av en økning i angst og depresjon. I tillegg til disse helseeffektene forårsaket av Corona-pandemien, har den resultert i at ca. 6263346 personer mister livet sitt, og her er det verdt å merke seg at Norge registrerte et lite antall dødsfall sammenlignet med andre land som har lignende demokratisk system som det er i Norge. Ifølge en undersøkelse omhandler leveår tapt på grunn av covid-19 i 81 land, ble det konkludert med at så langt har ”Totalt 20 507 518 leveår gått tapt på grunn av COVID-19 blant de studerte 81

landene, på grunn av 1 279 866 dødsfall av sykdommen. Gjennomsnittlig tapte leveår per død er 16 år ”Hector, Enrique og fl, 2021).

Når det kommer til økonomien, har Corona-pandemien sendt sjokkbølger inn i den globale økonomien, og forårsaket den største globale økonomiske krisen på mer enn et århundre. Noe som resulterte også i at skjer en kraftig økning i ulikhet i og mellom land. Estimerer indikerer at viruset reduserte den globale økonomiske veksten i 2020 til en årlig rate på rundt -3,2 %, og global handel anslås å ha falt med 5,3 % i 2020 (James K. Jackson, 2021). Foreløpige funn tyder på at utvinningen fra denne krisen vil være like ujevn som dens innledende økonomiske virkninger, ettersom fremvoksende økonomier og økonomisk vanskeligstilte grupper trenger mye lengre tid for å kompensere for tapene som følge av pandemien når det gjelder tap av inntekt og levebrød (Verdensbanken, 2022).

De økonomiske effektene av pandemien har vært så alvorlige i fremvoksende økonomier at de resulterende inntektstapene har eksponert og forverret allerede eksisterende økonomiske sårbarheter. Som følge av covid-19 og spredningen av pandemien i 2020 ble det klart at mye av husholdnings- og bedriftssektoren var dårlig rustet til å kunne tåle et inntektssjokk når det gjelder lengde og bredde. Studier basert på data fra før krisen tyder for eksempel på at mer enn 50% av husholdningene i fremvoksende og avanserte økonomier ikke klarte å opprettholde det samme grunnleggende forbruksnivået i mer enn tre måneder ved inntektstap. Tilsvarende dekket kontantbeholdningen til mellomstore selskaper mindre enn 55 dagers utgifter. Mye av husholdnings- og bedriftssektoren i fremvoksende økonomier var allerede belastet med høye nivåer av uholdbar gjeld før krisen, og hadde vanskeligheter med å betjene den gjelden da pandemien og tilhørende folkehelseiltak kraftig reduserte husholdningenes inntekt og bedriftsinntekter (Verdensbank, 2022).

Krisen har alvorlig påvirket global fattigdom og ulikhet, med global fattigdom som øker for første gang på en generasjon, og uforholdsmessige inntektstap blant vanskeligstilte grupper som fører til ulikhet i og mellom land. Siden begynnelsen av pandemien er en ny milliardær født hver 26. time og rikdommen til de 10 rikeste personene i verden har doblet seg, mens mer enn 160 millioner mennesker forventes å leve under fattigdom (Nabeel Ahmed, 2022). Ifølge undersøkelsesdataene, i 2020, er den midlertidige arbeidsledigheten i 70 % av alle land høyere blant arbeidere som kun har fullført grunnskoleutdanning.

Forekomsten av inntektstap var også større blant ungdom, kvinner, selvstendig næringsdrivende og sesongarbeidere med lavere formelt utdanningsnivå. Spesielt kvinner ble rammet av tap av inntekt og sysselsetting fordi de var mer sannsynlig å jobbe i sektorer som var mer berørt av den generelle nedleggelsen og sosial distansering (Verdensbank, 2022).

3.0 Statens rolle i å sikre folkehelsen

Begrepet folkehelse ser ikke ut til å behøve en forklaring eller forståelse, men utbredelsen av Covid-19 og dens konsekvenser, gjorde en bekreftelse på at dette begrepet er ekstremt viktig og må forskes og studeres på en nøyaktig måte. I denne studien vil vi imidlertid ikke diskutere det (folkehelsen) i detaljer, men vil heller rette mest fokus på legitimiteten til tiltakene som er tatt/ iverksatt for å begrense spredningen av Covid-19. Blant de mest omfattende definisjoner av begrepet folkehelse er blitt utviklet av den amerikanske bakteriolog og vitenskapsmannen Charles-Edward Winslow, i 1920 definerte Winslow folkehelse som;

"the science and art of preventing disease, prolonging life, and promoting physical health and efficiency through organized community efforts for the sanitation of the environment, the control of community infections, the education of the individual in principles of personal hygiene, the organization of medical and nursing service for the early diagnosis and preventive treatment of disease, and the development of the social machinery which will ensure to every individual in the community a standard of living adequate for the maintenance of health." (Charles Winslow, 1920).

Begrepet «folkehelse har blitt av stor betydning etter framveksten av Covid-19 krisen og dens evne til å spre seg utrolig raskt, og fram til dagen I dag har krisen nådde alle land (Marianne Bergsaker, 2021). Antall smittede over hele verden nådde et enormt tall og ifølge VG, 2022. April er det ca. 503 582 110 smittede og rundt 6 218 232 som har mistet sitt liv som følge av Corona-viruset (VG, 2020). Det å ha det høyeste nivået av helse tjenester er en av de grunnleggende rettighetene til ethvert menneske og staten er den som har ansvaret for folkehelse i samsvar med internasjonale juridiske rammer for menneskerettigheter, og dette gjøres ved å følge alle retningslinjer og prosedyrer for å nå målet om å sikre folkehelsen.

Den internasjonale konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter har bekreftet menneskeretten til å nyte den høyeste standarden for både fysisk og psykisk (mental) helse, og at stater må iverksette tiltak for å garantere denne retten fullt ut gjennom forebygging arbeid, kontroll av ulike sykdommene, inkludert epidemier og opprettelse av forhold rettet mot å gi medisinske tjenester og omsorg for alle ved sykdom (resolusjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (2200 A (XXI), 1966). På den andre siden, den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, gir adgang og har tillatt stater i unntakstilfeller å sette begrensninger på enkelte rettigheter og friheter midlertidig, for eksempel forsamlingsfrihet og bevegelsesfrihet. I slike tilfeller forutsettes det at disse begrensningene er nødvendige for å beskytte folkehelse, nasjonal sikkerhet eller å opprettholde offentlig orden, sikkerhet, beskyttelse av folkehelsen og andres rettigheter og friheter (Konvensjon om sivile og politiske rettigheter, 1966).

Det å ivareta den offentlige helsen (folkehelsen) er statens ansvar og folkeretten gir den tillatelse til å treffe tiltak for å forebygge, bekjempe sykdommer og ta restriktive tiltak for å beskytte folkehelsen, særlig under kriser av Covid-19 typen, det vil si muligheten til å operere i en helsemessig nødssituasjon. Men anvendelsen av dette er ikke en enkel sak, krisens komplekse natur, flers-dimensjonaliteten til dens enorme virkninger, i tillegg til tvetydigheten som kjennetegner Covid-19, er blant elementene som gjøre at det å håndtere kriser av denne typen er komplisert og krever en balanse mellom flere ulike dimensjoner. På nivå med regionale juridiske rammer forplikter partene seg, i henhold til den europeiske sosialpakten, direkte eller i samarbeid med offentlige eller private organisasjoner, til å konfrontere alle trusler mot helsen, for eksempel å tilby rådgivende og pedagogiske fasiliteter for helseutvikling og sykdomsforebygging, med sikte på å sikre effektiv utøvelse av retten til helse (European Social Charter, 2015). Og på samme måte, har det afrikanske charteret om menneske- og folkerettigheter sagt også at enhver person har rett til å nyte den beste fysiske og mentale helsetilstand han har tilgang til, og partene forplikter seg til å treffe nødvendige tiltak for å beskytte folks helse og sikre deres tilgang til medisinsk behandling ved sykdom (Charter on Human and Peoples' Rights, 1981) . I den kommende del av oppgaven vil det diskuteres noen sentrale punkter angående stater (FN medlemmer) adgang/tilgang til å gripe inn disse rettigheter under kriser av covid-19 type.

I henhold til de internasjonale menneskerettighetskonvensjonene som er inkorporert/implementert gjennom menneskerettsloven er det adgang til å gjøre inngrep eller innføre begrensninger i menneskerettighetene på nærmere angitte vilkår. I tider med nøds- krisesituasjoner er det også adgang til å gripe, suspendere eller fravike enkelte menneskerettigheter, se artikkel 4 av ICCPR. Det å skille mellom derogasjon og begrensings-adgang er noe ganske viktig, da derogasjon er et unntaksregime som bare gjelder dersom det er krig eller andre alvorlige kriser som truer, mens inngrepsadgangen i rettigheter som ikke er absolutte, vil alltid gjelde. En del menneskerettigheter etter EMK og Sp er ufravikelige eller uberegnelige (Peter Maina, 2008). Noe som betyr at de kan aldri settes til side eller derogeres fra, selv om det er krig eller alvorlig krisesituasjoner. Det er adgang til å innføre begrensninger på flere menneskerettigheter. Denne tilgangen fører til at det blir mulig å ha lover som griper inn i rettigheter som, bevegelsesfrihet, ytringsfrihet, personvern/rett til privatliv og forsamlingsfrihet. På den andre siden, er det en del menneskerettigheter som anses som absolutte i sin utforming, noe som betyr at det ikke kan gjøre inngrep eller begrensning i dem, selv om de ikke faller inn i kategorien ufravikelig (Verdenserklæringen om menneskerettigheter, 1948).

I lys av dette, land - enten de er demokratiske eller autokratiske er ansvarlige til å oppfylle sine forpliktelser når det gjelder beskyttelse av folkehelsen av Covid-19 ved å etablere mekanismer for å sikre effektiviteten av helsevesenets respons, og forhindre spredningen av viruset på den ene side, i tillegg til å sikre legitimiteten av tiltakene som blir iverksatt på den andre siden. Mekanismene for å kunne sikre forebygging og begrensningen av spredningen av viruset og samtidig sikre legitimiteten av tiltakene har blitt omdiskutert-akademisk, i media og ikke minst blant folket, Så, derfor er spørsmålet om disse fire frihetene/rettighetene og deres fremme i tider fylt med helse nødsituasjoner er veldig viktig sak, fordi påvirkning på dem under kampen mot spredningen av covid-19-viruset kan også undergrave effektiviteten til myndighetenes reaksjon på å utrydde og inneholde spredningen isteden for å bidra til å akselerere innsatsen for å bekjempe den.

4.0 Demokrati

Har covid-19 påvirket friheter/rettigheter og demokrati i verden? dette er et eksempel på et spørsmål som virker umerkelig, og kan få noen av oss til å stille spørsmål om det er noe forhold mellom Covid-19s effekt på friheter og demokratiet underslag. Det viser seg at det

er et nært forhold mellom disse elementene når det kommer til svekkelse av demokratiet og praktisering av det (Sarah Repucci, 2020). Og dette formes i at det er mange land i verden, inkludert land som anses som pionerere innen frihet og demokrati, særlig i vesten, har en rekke friheter/rettigheter som er blitt krenket som følge av avgjørelsene som er tatt for å hindre covid-19 spredningen, og blant disse frihetene/rettighetene er ytringsfriheten og bevegelsesfrihet. Dette er i følge den amerikanske ikke-statlige organisasjonen «Freedom House» som utarbeider hvert år en tabell og analyse over demokratiets tilstand i hvert land (Sarah Repucci, 2020). Før vi starter med å komme i gang med oppgaven vil det være verdifullt å gå nøye gjennom en del sentrale begreper som vi kommer til å bruke ofte og blant disse begrepene er demokratiet og rettighet/frihet.

Det er flere definisjoner på begrepet «demokratiet». Ordet demokrati er et gresk ord som består av to ord, (Demos) som betyr folket, mens (kratos) betyr styre, og dermed refererer begrepet demokrati språklig til folkets styre eller flertallets styre (Paula Becker, 2008). Teknisk sett, demokratiet er definert som en styreform, der den øverste makten er i folkets hender, de utøver sine makter direkte eller indirekte gjennom en gruppe mennesker som er valgt til å representere folket basert på en fri valgprosess. Den amerikanske president Abraham Lincoln definerte demokratiet som «styre av folket, av folket og for folket» (Abraham Lincoln, 1863). I den nåværende æra har demokratiet som en styreform blitt sett på som fortrukne styresystem i alle samfunn. Dette skyldes felleskapets medlemmers evne til å uttrykke sine valg angående forvaltning av offentlig styring i landet, fordeling av ressurser, goder og byrder og ikke minst deltakelse i den administrative prosessen (Victor Kiprop, 2018). Flere eksperter har definert begrepet demokratiet og hver definisjon varierer avhengig av sted, tidspunkt og omstendigheter og forbruk av begrepet. Følgende er en forklaring av begrepet demokrati slik det er definert av noen eksperter: Andrew Heywood definisjon på demokratiet

«Rule by the people; democracy implies both popular participation and government in the public interest, and can take a wide variety of forms» (Andrew Heywood, 2017). Heywood hevder at demokratiet innebærer både folkelig deltakelse og regjering i allmennhetenes interesse, og kan ha en lang rekke former. En annen definisjon av begrepet av Dr. John Hirst. Hans definisjon av begrepet demokratiet er «a democracy is a society in which the citizens are sovereign and control the government.» (Dr John First, 2013). Med andre ord, et demokrati er et samfunn der innbyggerne er suverene og kontrollerer regjeringen.

De neste begrepene vi skal gå gjennom er frihet og rettighet. Selv om disse to begreper går alltid i takt med hverandre, er det en del vesentlige forskjeller mellom dem.

Demokrati er som sagt mer omfattende enn frihet og årsaken bak dette er at demokrati inkluderer et sett med ideer og prinsipper som dreier seg om frihet, i tillegg til at den har et bredt spekter av prosedyrer og politiske praksiser som ble formet over lang tid.

Frihetsbegrepets definisjon er som følger, frihet er avledet fra ordet «fri» som kommer fra lavtysk og betegner det motsatte av å være fanget, bundet eller begrenset (Bokmålsordboka). Det å være fri og i frihet, betyr å være ubundet, uavhengig; med fulle rettigheter, demokratiske rettigheter, ha pressefrihet, trosfrihet, ytringsfrihet og ikke minst bevegelsesfrihet (Bokmålsordboka). Begrepet frihet kan brukes i flere ulike betydninger, men politisk sett betyr frihet selvstendighet, selvstyre, demokrati og ikke minst frihetene som pressefrihet, bevegelsesfrihet, ytringsfrihet som hver en bør ha når de er borgere i et demokratisk land. Frihet kan bety mulighet til å ferdes fritt (allemannsretten, å ikke bli satt i fangenskap eller ikke å leve i slaveri. Den betyr også rett, mulighet til noe uten tvang, bevegelsesfrihet, handlefrihet, religionsfrihet og valgfrihet (Bokmålsordboka). Begrepet frihet er også ganske omfattende, da den inneholder et stort spekter av betydninger, noe som tar oss til å se på forskjellene mellom frihet og rettighet. Rettighet og frihet er to begreper som i en viss grad overlapper hverandre. Rettigheter innebærer individets moralske eller juridiske rett til å ha eller gjøre noe (Offentlig domene, 2022). Mens frihet som vi definerte tidligere, handler om å ha fraværet av nødvendighet, tvang eller begrensning i valg eller handling. Det er enkeltes rettigheter kombinert som sikrer og samt beskytter friheten i landet. På denne måten er rettigheter og friheter alltid sammenhengende og uatskillelige. Den viktigste forskjellen mellom begrepene frihet og rettighet, er at frihet er en status eller kvalitet ved å være fri, mens rettighet er en moralsk eller juridisk rettighet (Håkon Danielsen, 2019). For å kunne ha mer oversikt vil det også være nyttig å gi en definisjon på rettighetene/frihetene vi skal diskutere.

5.0 Bevegelsesfrihet

5.1 Betydning og definisjon

Bevegelsesfrihet eller reisefrihet er blant de grunnleggende menneskerettighetene. Denne rettigheten finnes i grunnlovene til mange land, og fastsetter at innbyggerne i landet har frihet til å reise, oppholde seg og arbeide hvor som helst de måtte ønske å returnere til landet de forlot når som helst (Jeremie Gilbert, 2014). Internasjonale lover, konvensjoner og regionale instrumenter fastsetter dette. I henhold til artikkel 13 i verdenserklæring om menneskerettigheter, siteres følgende «enhver har rett til å forlate ethvert land, inkludert sitt eget, og til å returnere til det. Ifølge artikkelen, bevegelsesfrihet innebærer at enhver av oss har friheten til å flytte og velge sitt oppholdssted hvor som helst i staten der han/hun lovlig befinner seg og enhver av oss har rett til å forlate ethvert land, inkludert sitt eget (FNs verdenserklæring om menneskerettigheter, 1948, artikkel 13). Så med andre ord bevegelsesfrihet for en statsborger betyr at man generelt sett har rett til å forlate den staten man befinner seg i, reise til et annet sted hvor man er velkommen. Den handler også om å kunne komme tilbake til det samme land hvis man har all nødvendig dokumentasjon tilgjengelig, og ikke minst skal statsborgeren gis muligheten til å reise til, bosette seg, og jobbe hvor man vil i landet uten at myndigheter griper inn eller begrenser denne friheten på en eller annen måte (Bryan Caplan, 2012). Bevegelsesfrihet er blant de sentrale frihetene som var allment tilgjengelig.

5.2 Bevegelsesfrihet under Covid-19

5.2.1 Strengt begrensninger av bevegelsesfrihet

For å kunne takle Covid-19 utbruddet tok regjeringer over hele verden strenge tiltak og begrenset borgerens bevegelsesfrihet. Lands grenser, stater, provinser, fylker og byer over hele verden stengte (OECD, 2020). Stengingen av grensene, og karantene hindret unødvendige bevegelser utenfor landene. Folk har blitt pålagt å holde seg hjemme, å avstå fra å gå på jobb eller skole, restauranter, butikker, museer, treningsentre osv. (Jim Nickel, 2020). I tillegg til dette ble også offentlige sammenkomster som for eksempel, religiøse arrangementer, konserter, sosiale og sportslige arrangementer avlyst, samt har regjeringen og helsemyndighetene bedt folk om å holde trygg avstand fra hverandre når de gikk ut (Johnny Wood, 2020).

5.3 Beskyttelse av bevegelsesfrihet

Bevegelsesfrihet er en menneskerettighet beskyttet av nasjonale lover og internasjonale traktater, inkludert Verdenserklæringen om menneskerettigheter (artikkel 13) og den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (ICCPR) (artikkel 12). Og som det er nevnt tidligere, for å kunne bekjempe, samt håndtere COVID-19-utbruddet, tok regjeringer over hele verden restriktive tiltak og begrenset borgernes bevegelsesfrihet (Jim Nickel, 2020). Retten til bevegelsesfrihet er ikke absolutt og kan begrenses når det er nødvendighet for å beskytte folkehelse. I henhold til Paragraf 3 i artikkel 12 i den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter ble det fastslått, som nevnt tidligere, at det er eksepsjonelle omstendigheter der rettighetene garantert under paragraf 1 og 2 kan begrenses. Paragraf 3 tillater stater å begrense disse rettighetene kun for å beskytte nasjonal sikkerhet, offentlig orden eller folkehelsen. Internasjonal menneskerettighetslov, særlig den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (ICCPR), krever at begrensninger på rettigheter på grunn av folkehelse eller nasjonal nødsituasjon er lovlige, nødvendige og forholdsmessige (ICCPR General Comment No. 27: Article 12 (Freedom of Movement)). Restriksjoner som gjelder obligatorisk karantene eller isolering av personer med covid-19 symptomer må som et minimum gjennomføres i samsvar med loven (Human Rights Watch). I henhold til Siracusa Principles, som omhandler prinsipper som bestemmer vilkårene for begrensninger av sivile friheter er rettferdiggjort – alle tiltak som tas for å beskytte allmennheten og begrenset folks rettigheter og friheter må være "lovlige, forholdsmessige og nødvendige" (Siracusa Principles, 1985). Disse tiltakene må begrenses i tid og må tas hensyn til deres innvirkning på sårbare og marginaliserte grupper (NCBI, 2007). Omfanget og faren for COVID-19-pandemien truet folkehelsen over hele verden, noe som rettferdiggjorde restriksjoner på visse grunnleggende rettigheter og friheter, som å innføre reiseforbud, karantene, isolasjon og begrensning av bevegelsesfrihet (Human Rights Watch).

5.4 Bevegelsesfrihet under pandameien

Etter spredningen av pandemien endret forholdene seg, og land og regjeringer implementerte interne reiserestriksjoner for å begrense bevegelse og bremse spredningen av viruset. Disse restriksjonene kan være motivert av legitime bekymringer for å beskytte

folkehelsen (Cassandra Emmons, 2020). Alvorligheten av Covid-19 pandemien førte til at unntakstilstand blir erklært i mange land, og situasjonen ble behandlet og sett på som en krigstilstand. I henhold til Frankrikes president Emanuel Macron sin tale til sin befolkning, hvor han beskrev Covid-19s situasjonen som en helsekrig mot en usynlig fiende og brukte ordet krig syv ganger (Elysée, 2020). Macrons gjentatte bruk av ordet "krig" i talen hans understreket trusselens natur. Dette ville også hjelpe å rettferdiggjøre undertrykkende tiltak, og gjøre helsekrisen til en politisk og sikkerhetsmessig krise, mens framstillingen av viruset som en "usynlig fiende" fremhever dets skadelige natur (Salma Daoudi, 2020).

Første inngrep mot viruset i form av tiltak ble innført av kinesiske myndigheter i midten av januar 2020. For å inneholde og kontrollere viruset har myndigheter der innført tiltak som stopper bevegelsen inn og ut av Wuhan, epidemiens sentrum, og 15 andre byer i Hubei-provinsen, hjem til mer enn 60 millioner mennesker. Fly og tog ble innstilt, og veier ble sperret (David Cyranoski, 2020). Folk i Kina har blitt bedt om å holde seg hjemme og fikk lov til å gå ut bare for å få mat eller medisinsk hjelp. Rundt 760 millioner mennesker, omtrent halvparten av landets befolkning, var begrenset til hjemmene sine (Raymond Zhong, 2020). Og i USA har myndighetene beordret millioner av mennesker til å holde seg hjemme, samt har myndigheter nektet også innreise for ikke-amerikanere, borgere fra Kina. I Iran og de fleste europeiske land. ble det gjennomført strenge kontroller for reisende som returnerte fra hardt rammede land (Wendy E. Parmet, 2020). Og i Australia har myndighetene forbudt innreise for alle som har reist til Kina, bortsett fra australske statsborgere og faste beboere, alle som fikk adgang til å komme inn i landet ble imidlertid bedt om å isolere seg i en periode på ikke mindre enn 14 dager (Aidan Macnab, 2020). I Italia som var hardt rammet av covid-19, har myndighetene innført restriksjoner på bevegelsesfriheten og situasjonen i Italia var verste i Europa siden andre verdenskrig. Omtrent 60 millioner italienere fikk ikke lov til å forlate hjemmene sine, unntatt for helsearbeid og andre berettigede haster og bare med skriftlig tillatelse (Rachel Donadio). Og i lys av disse tiltakene som var innført av myndigheter verdens rundt for å kontrollere spredningen ved å begrense bevegelsesfrihet, har den forrige Tysklands kansler Angela Merkel sagt «For someone like me, for whom freedom of travel and movement were a hard-won right, such restrictions can only be justified in absolute necessity.» (Joshua Posaner, 2020). Videre sa Merkel at hun håper at disse tiltak ikke vil være nødvendige, at folk vil ta ansvar for samfunnets beste og håper at en dag vil det ikke være behov for slike tvangsmidler. Hun presiserte også og mente at en dag vil vi utvikle oss som et samfunn til

et punkt der individuell frihet blir sett på som et ansvar, heller enn bare en rettighet, (Adnan R. Khan, 2020).

Når det kommer til bevegelsesfrihet begrensning i Europa, har et stort flertall av medlemslandene gjennomført midlertidig kontroll ved sine grenser, med en dramatisk innvirkning på Schengen og fri bevegelse mellom medlemslandene. Som kommisjonen rapporterte i sitt informasjons-notat av 8. april, 2020, er Irland fortsatt den eneste medlemsstaten som ikke har innført grensebegrensninger eller grensestenginger. Elleve av EU- medlemsland har helt stengt sine grenser og femten medlemsland har delvis stengt sine grenser, mens de resterende medlemslandene har innført restriksjoner på ankomster og flyreiser (Sergio Carrera, 2020). Innbyggernes bevegelsesfrihet i Eu har blitt radikalt begrenset på lokalt, regionalt og ikke minst nasjonalt nivå som følge av tiltak vedtatt for å bekjempe Covid-19, ettersom bevegelse av personer øker risikoen for smitte (Cornelius Hirsch, 200).

5.5 Implikasjoner av begrensningen av bevegelsesfriheten

Restriksjoner og begrensningen av bevegelsesfrihet som er blitt iverksatt av myndigheter resulterte at dette blir problematisk for personer som ikke har et hjem og for hvem selv-karantene knapt er et alternativ, funksjonshemmede som forblir uten omsorg, og ikke minst kvinner som ikke har et trygt hjem de kan være (Sandro Mezzadra, 2020).

Karantene, selv isolering, reiserestriksjoner og tiltak for å redusere spredningen som stenging av skoler og arbeidsnedleggelse, kan forårsake ensomhet, forvirring, sinne, frustrasjon, kjedsomhet og en konstant følelse av å ha utilstrekkelig informasjon (Brooks SK, 2020).

Karantene endret normene for liv og død. Ingen ønsker å dø alene i isolasjon. Vi har et moralsk imperativ for å sikre god omsorg for døende pasienter som inkorporerer deres åndelige behov (Mark R Wicclair, 2011). Vår følelse av empati betyr at vi må sikre at moderne teknologi er tilgjengelig for å gjøre det mulig for familier å samhandle med sine kjære under isolasjon. Selv om disse tiltakene er berettiget for å ivareta samfunnets beste, altså beskytte folkehelsen, påfører de enkeltpersoner en betydelig byrde og bryter indirekte de grunnleggende menneskerettighetene til bevegelsesfrihet. Under denne perioden har

rapportene vist økt vold i hjemmet og det er barn og kvinner som blir mest utsatt for det (Brooks SK, 2020).

”Rettsstaten utgjør ryggraden i et bærekraftig demokrati” (Regjeringen,2020) hindring av mennesker til å bevege seg fritt (bevegelsesfrihet) og å pålegge dem til å isolere seg har påvirket rettspleien i noen europeiske land negativt. Det vil si at folk ikke er i stand til å komme til domstolene. I Frankrike har Conseil d ‘Etat (høyeste administrative domstol) forbød myndighetene å bruke droner for å overvåke overholdelse av innesperringstiltak inntil et ordentlig juridisk rammeverk var etablert, og beordret regjeringen til å oppheve et "generelt og absolutt" forbud mot samling og begrensning av bevegelse på steder hvor tilbedelse. I Tyskland er mer enn tusen saker angående Covid-19-tiltak til behandling på ulike nivåer av jurisdiksjon, med noen restriktive tiltak som allerede er annullert som uforholdsmessige. I Republikken Moldova har et opposisjonsparti bestridt unntakstilstandens grunnlovsfestlighet for forfatningsdomstolen. I Nord-Makedonia suspenderte forfatningsdomstolen foreløpig den spesielle restriksjonen for bevegelse av mindreårige og personer over 67 år. I Romania avgjorde forfatningsdomstolen at de fleste bøter utstedt av politiet for brudd på nød regelverket var basert på et grunnlovsstridig dekret (Vardanyan Vladimir , 2020). Begrensninger i bevegelsesfriheten har hatt en uunngåelig effekt på domstolenes arbeid, som å suspendere enkelte høringer for avgjørelse av sivile saker og straffesaker. Disse høringene involverer vanligvis et stort antall personer, inkludert parter/tiltalte, dommer(e), jurymedlemmer, advokater, påtalemyndigheter, juridiske sekretærer, spesialister, eksperter og, i noen land, internasjonale advokater (Vardanyan Vladimir, 2020).

6.0 Ytringsfrihet

6.1 Betydning og definisjon

Ytringsfrihet regnes som en essensiell og vesentlig del av demokratiet, og den er en støttende komponent til presse og medie-frihet (Maria Edström, 2016). “Retten til å kunne ytre seg fritt og ha fri tilgang til informasjon er en grunnleggende menneskerettighet. Den er en forutsetning for at den enkelte skal kunne skaffe seg ny innsikt og danne seg egne meninger. Ytringsfrihet er samtidig avgjørende for et levende demokrati der alle borgere fritt kan utveksle synspunkter og ideer og påvirke samfunnsutviklingen. En åpen dialog der

meninger kan brytes mot hverandre er med på å utvikle demokratier og ivareta menneskerettighetene i samfunn basert på mangfold” (Regjeringen, 2021). Ytringsfrihet er en fundamental menneskerettighet fastsatt i artikkel 19 i Verdenserklæringen om menneskerettigheter. I tillegg til de påfølgende friheter, som informasjonsfrihet og pressefrihet, fungerer ytringsfriheten som en støttespiller for alle andre rettigheter (UNESCO).

Ytringsfrihet handler om ethvert individs rett til å ha de meningene han/hun ønsker uten innblanding, samt retten til å søke, motta og ikke minst formidle informasjon og ideer til andre på ulike måter (Freedom House). Den er også retten til å si hva man vil, som man vil, uten å skade andre, eller deres rykte ved å lyve, eller ved bruk av villedende ord (The law dictionary).

Ytringsfriheten er rettslig beskyttet i en rekke internasjonale menneskerettighetsinstrumenter og i grunnlovene i mange land. I Norge er ytringsfriheten beskyttet av Grunnloven § 100, samt har Norge også ratifisert flere traktater og konvensjoner som omhandler ytringsfrihet. Den mest viktigste i praksis er den europeiske menneskerettighetskonvensjonen, EMK (Anine Kierulf, 2017). “Enhver har rett til menings- og ytringsfrihet. Denne rett omfatter frihet til å hevde meninger uten innblanding og til å søke, motta og med dele opplysninger og ideer gjennom ethvert meddelelsesmiddel og uten hensyn til landegrenser.” (verdenserklæring om menneskerettigheter, 1948).

I henhold til prinsipperklæringen om ytringsfrihet inneholder ytringsfrihet mange ulike prinsipper, vi skal gå gjennom en del av dem. Først og fremst, Ytringsfrihet i alle dens former betraktes som en grunnleggende og umistelig rettighet for alle individer, samt et uunnværlig krav for eksistensen av et demokratisk samfunn. For det andre, en annen sentralt prinsipp i ytringsfrihet, er at enhver har rett til å formidle, søke og innhente informasjon og meninger fritt, at alle mennesker bør gis like muligheter til å innhente, søke og formidle informasjon på alle måter og at det skjer kommunikasjon uten noen form for diskriminering, på grunn av rase, farge, kjønn, språk, religion, politiske meninger, nasjonal eller sosial opprinnelse eller andre faktorer, i henhold til artikkel 13 i den amerikanske menneskerettighetskonvensjonen. En annen fundamental prinsipp innen ytringsfriheten er at forutgående sensur, direkte eller indirekte innblanding i eller press som utøves på ethvert uttrykk, mening eller informasjon som overføres gjennom muntlig, skriftlig,

kunstnerisk, visuell eller elektronisk kommunikasjon, må være forbudt ved lov. Restriksjoner for fri sirkulasjon av ideer og meninger, samt vilkårlig pålegging av informasjon og pålegging av hindringer for fri flyt av informasjon som krenker retten til ytringsfrihet (Declaration of Principles of Freedom of Expression).

6.2 Aspekter av ytringsfrihet

Ytringsfrihet som et begrep inkluderer mange ulike aspekter. For det første handler det om friheten til å innhente nyheter og informasjon. Informasjonsfrihet er det første trinnet i ytringsfriheten, da den regnes som et tankestadium og trender før dannelsen av ideer og tanker, den er retten til å motta informasjon fra kilder som er tilgjengelige for allmennheten, uten noen hindringer. Siden det ikke er mulig å skape en ærlig mening unntatt ved å sikre at informasjon når frem til offentlighet. Å kunne formidle offentligheten nøyaktig og ikke-villedende informasjon er avgjørende for å aktivere demokratiet i retning av allmennhetens interesse (Bora Erdem, 2018). Det andre aspektet ved ytringsfrihet er det som kalles gjerne for meningsfrihet. Meningsfriheten utgjør det andre elementet i ytringsfriheten. Blant informasjonen som innhentes på filosofiske, sosiale, politiske og økonomiske felt i et miljø som garanterer frihet til tilgang til informasjon og læring, er individet i stand til å velge meninger som han mener er korrekt fra hans/hennes standpunkt uten å bli dømt for å ha adoptert det (Bora Erdem, 2018). Dernest er det friheten til å uttrykke ideer og meninger og dette er det viktigste og mest effektive elementet i ytringsfriheten, og det er mange virkemidler som brukes til å uttrykke og å ytre meninger og ideer. Enkeltpersoners taler og skrifter er eksempler på disse virkemidlene, og politiske partier kan også betraktes som eksempler på ytring og meningsytrings apparater (Bora Erdem, 2018).

6.3 Ytringsfrihet under pandemien

Utbruddet av covid 19 i Kina på slutten av 2019 og dens utvidelse til å omfatte flertallet av land i verden førte til at verdens helse organisasjon erklærer situasjonen som en global helsekrise. Så snart utbruddet ble kunngjort, tok regjeringer over hele verden raske tiltak for å begrense spredningen av viruset og redde menneskeliv (Marit Hermansen, 2021). I februar 2020 beskrev Verdens helseorganisasjon (WHO) den raske veksten av

feilinformasjon relatert til COVID-19 som en "infodemic". Begrepet "infodemic" er definert som overdreven informasjon, noen nøyaktig og noen ikke, altså informasjon som gjør det vanskelig for folk å finne pålitelige kilder eller veiledning når de trenger det (WHO, 2020). Spredningen av feilinformasjon eller infodemic som det er blitt beskrevet av WHO, er ikke et nytt fenomen og offentlige aktører og aktivister har lenge forsøkt å bekjempe den, men i sammenheng med denne enestående helse krisen, utfør spredningen av feilinformasjon, eller falske nyheter om Covid-19 en alvorlig trussel mot helse og offentlige tiltak (Felix Simon, 2020).

6.4 Ytringsfrihet - ikke absolutte

I tider med globale epidemier som COVID-19-viruset, kan regjeringer sette i gang eksepsjonelle fullmakter og tiltak for å forhindre og dempe helsekrisen, forutsatt at slike tiltak er underlagt internasjonale menneskerettighetslover samt ytterligere nasjonale konstitusjonelle standarder (Ohchr, 2020). Disse eksepsjonelle fullmakter og tiltak er nøyaktig definert som spesifikke former for rettsordener utstedt av nasjonale konstitusjoner og rettssystemer, og er dessuten akseptable under internasjonale og regionale menneskerettighetslover, i følge artikkel 4, første ledd av den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter; «In time of public emergency which threatens the life of the nation and the existence of which is officially proclaimed, the States Parties to the present Covenant may take measures derogating from their obligations under the present Covenant to the extent strictly required by the exigencies of the situation, provided that such measures are not inconsistent with their other obligations under international law and do not involve discrimination solely on the ground of race, colour, sex, language, religion or social origin.» (OCHR, 1966).

Disse fullmakter er også definert i artikkel 15, i Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen som lyder som følger, Artikkel 15 er en unntaksklausul. Den gir kontraherende stater, under eksepsjonelle omstendigheter, mulighet til å fravike, på en begrenset og overvåket måte, fra deres forpliktelser til å sikre visse rettigheter og friheter i henhold til konvensjonen (European Court of Human Rights, 2021). Samt gir artikkel 27 i den amerikanske menneskerettighetskonvensjonen for menneskerettigheter også samme tilgang og fullmakter til stater under nødsituasjoner. Ytringsfrihet og meningsfrihet er ikke absolutte rettigheter selv under normale omstendigheter, hvor det

stilles svært strenge krav om å begrense ytringsfriheten og informasjonsfriheten (lovlighet, nødvendighet, proporsjonalitet) -(Yanina Welp, 2021). I nødssituasjoner som truer nasjonens liv og dens eksistens, kan statene fravike sine forpliktelser til ytringsfrihet og informasjonsfrihet etter de alminnelige regler, i henhold til artikkel 4 i ICCPR. Statene må rettferdiggjøre dette ved å oppfylle to grunnleggende betingelser: For det første må det være en nødsituasjon eller krisetilstand som truer nasjonens liv, og for det andre må staten offisielt ha erklært unntakstilstand og varslet andre stater gjennom FNs generalsekretær (Ohchr, 1966).

Ytringsfrihet og tilgang til informasjon er blant de grunnleggende frihetene fastsatt i nasjonale konstitusjoner og internasjonale konvensjoner. I lys av COVID-19-pandemien har det blitt reist bekymringer om begrensning av ytringsfriheten. Dette skyldes det faktum at noen land rundt om i verden har målrettet media, aktivister og politiske motstandere og krenket rettighetene til journalister under påskudd av covid 19 og beskyttelse av folkehelsen (HRW, 2020).

6.5 Implikasjoner av begrensning av ytringsfrihetsrett

I en artikkel i den britiske avisen The Guardian i februar 2020, advarte FNs generalsekretær Antonio Guterres om en "epidemi av menneskerettighetsbrudd", og understreket at noen regjeringer hadde "utnyttet covid-19s helsenødsituasjonen til å slå ned på ytringsfrihet, ta strenge sikkerhetstiltak mot politiske motstandere, krenke grunnleggende friheter og blokkere uavhengig rapportering og begrensning av NGO-aktiviteter (António Guterres, 2021).

Ytringsfrihet og tilgang til informasjon, og hva det betyr for åpenhet, er svært viktig i kampen mot covid-19. I Kina, i begynnelsen av covid-19, tvang myndighetene en kinesisk lege som hadde advart om spredningen av et virus som ligner på SARS-viruset - som dukket opp i 2003 - til å signere et brev som benektet det han hadde publisert, og anklaget ham om å spre falske nyheter på internett (Stephanie Hegarty, 2020).

Det er ingen tvil om at denne hendelsen, som har på en eller annen måte krenket retten til ytringsfrihet og til å innhente informasjon, forhindret muligheten for å inneholde viruset i de tidlige stadiene. Selv på demokratinivå - som kriminaliserer monopol på informasjon og

sensur av - var det ingen stor forpliktelse til elementet åpenhet, for eksempel: i Frankrike var telling av antall smittede og dødsfall ikke basert på prinsippet om åpenhet; Ettersom dødsfall som inntreffer utenfor sykehus ikke ble erklært når raten på smittede økte (AFP, 2020). Covid-19 pandemien og frykten den førte til gjorde det lettere for at myndighetene rundt om i verden kunne gripe muligheten og bruke den til sine personlige interesser, noe som påvirker ytringsfriheten negativt i lys av helseutfordringene som følger av pandemien (Ishaan Tharoor, 2021). Noe som er dokumentert av mange menneskerettighetsorganisasjoner. I en rapport som ble publisert av "Human Rights Watch" i februar i fjor - bekreftet den at de hadde dokumentert bevis på at minst 83 regjeringer utnyttet de eksepsjonelle helseforholdene for å rettfærdiggjøre brudd på ytringsfriheten og fredelige forsamlings. Utsatte inkluderte journalister, aktivister, forfattere, helse omsorgsarbeidere og politiske motstandere, i tillegg til de som har kritisert regjeringens håndtering av covid-19s situasjon (HRW, 2020). På den annen side hevdet CPJ (Committee to Protect Journalists) at antallet fengslede journalister og forfattere over hele verden steg til et rekordnivå under utbruddet av epidemien, og et stort antall av dem ble arrestert på grunn av kritikk av regjeringers håndtering av koronakrisen, ved å publisere informasjon og fakta som var ulikt fra de offisielle tallene (CPJ, 2021). I sin rapport "Freedom to Write Index" hevder PEN America at forfattere har bidratt til å avsløre fakta og løgner på måter som støtter globalt helsearbeid. Men helse nødsituasjoner har samtidig gitt dekning for menneskerettighetsnedbrudd og utvidet regjeringers makt til å overvåke ytringsfriheten (PEN America, 2020).

“Covid-19-pandemien har forsterket en negativ trend der demokratiske verdier og menneskerettigheter i økende grad utfordres, og der autoritære tendenser brer om seg” (Regjeringen, 2021). Ytringsfrihet og informasjonsfrihet og mediefrihet er avgjørende for at et virkelig demokratisk samfunn skal fungere og fortsetter å være det i krisetider (Council of Europe 2022). «Gjennom hele pandemien har regjeringer satt i gang et enestående angrep på ytringsfriheten, kraftig innskrenkning av folks rettigheter. Kommunikasjonskanaler har blitt målrettet, sosiale medier har blitt sensurert, og medier har blitt stengt, noe som har en alvorlig innvirkning på publikums mulighet til å få tilgang til viktig informasjon om hvordan man skal håndtere Covid-19» (Amensty International, 2021)

«Midt i en pandemi har journalister og helsepersonell blitt tause og fengslet. Som et resultat har folk ikke fått tilgang til informasjon om Covid-19, inkludert hvordan de kan beskytte seg selv og lokalsamfunnene deres. Omtrent fem millioner mennesker har mistet livet på grunn av Covid-19, og mangel på informasjon vil sannsynligvis ha vært en medvirkende årsak (Amensty International, 2021). I april 2020 utvidet Russland sin eksisterende lovgivning mot «falske nyheter» og innførte straffestrukk for «offentlig spredning av bevisst falsk informasjon» i krisesituasjoner. Selv om endringene har blitt beskrevet som en del av myndighetenes svar på Covid-19, vil disse tiltakene forbli i kraft utover pandemien (Amensty International, 2021).

I løpet av de siste årene har den tanzaniske regjeringen innført en rekke lover og brukt dem til å bringe journalister, menneskerettighetsforkjempere og medlemmer av den politiske opposisjonen til taushet. Under tidligere president Magufulis administrasjon inntok den tanzaniske regjeringen en fornektende holdning til Covid-19. Fra mars til mai 2020 brukte myndighetene lover som forbyr og kriminaliserer «falske nyheter» og andre tiltak for å begrense mediedekningen av regjeringens håndtering av Covid-19 (Amensty International, 2021)

Med den raske spredningen av covid-pandemien har valg og folkeavstemninger i de fleste land blitt satt på vent eller utsatt til et senere tidspunkt. Videre har noen regjeringer vedtatt nødtiltak eller erklært unntakstilstand som tillatt av deres konstitusjoner og/eller internasjonale traktatforpliktelser, og dermed suspendert noen av frihetene – bevegelse, forsamling – som er avgjørende for enhver troverdig valgprosess (Albert Camus,2020). Europarådets ledelse har vært veldig tydelig i å uttale at kampen mot viruset ikke skal undergrave våre grunnleggende friheter og rettsstaten. I Nødtiltak bør begrenses i tid og bør være strengt rettet mot spredning av utbruddet. Bekymringen er at dette kanskje ikke er tilfelle og betydelige friheter vil bli ofret til fordel for mer sikkerhet selv etter slutten av sanitærkrisen (Albert Camus,2020).Når det gjelder valg, bør beslutningstakere være svært forsiktige når de bestemmer seg for å avholde eller utsette dem ved å navigere nøye gjennom konstitusjonelle og juridiske parametere. I tilfelle utsettelse bør offentlige bekymringer om oppfattede forsøk på å utvide mandater for sittende makthavere "udemokratisk" vurderes seriøst (Albert Camus,2020).

Den pågående helsepandemien har krevd tusenvis av liv og ført til at det skjer en del krenkelser av grunnleggende rettigheter og særlig ytringsfriheten, demokratiets immunsystem. COVID-19 har ført til konsolideringen av autoritære nedbrytninger av ytringsfrihet over hele verden (S. Y. Quraishi, 2021). Dette er et fenomen som allerede fantes i land der demokratiet er immun-kompromittert, men under covid-19 har ytringsfriheten også blitt krenket av solide demokratiske land. Spredningen av COVID-19 har fremhevet viktigheten av fri utveksling av informasjon og transparent styring (Kevin Carrico, 2020). I likhet med SARS-utbruddet i 2002, er kinesisk sensur sannsynligvis en viktig årsak til at COVID-19 kommer ut av kontroll. Paradoksalt nok førte krisen som fulgte av mangelen på ytringsfrihet til at stater skyndte seg med innføring av sensur og kriminalisering av ytringer (The Guardian, 2020). Historiske bevis også tyder på at demokratiske land med fri utveksling av informasjon klarer seg mye bedre når det gjelder håndtering av epidemier (The Economist, 2020). WHO's generaldirektør Dr Tedros, sa i Munich Munich Security Conference at "falske nyheter sprer seg raskere og lettere enn viruset, og det er like farlig." (WHO, 2020).

“Koronaviruspandemien (COVID-19) truer ikke bare helsen til befolkningen og store deler av økonomien, den utfordrer også valg i hele den demokratiske verden. Frykten for å bli smittet av viruset kan føre til selektiv deltakelse, der en ikke ubetydelig del av velgerne, spesielt de med høyere helserisiko (som eldre og sårbare velgere), avstår fra å stemme. Selektiv deltakelse kan føre til redusert legitimitet for folkevalgte og åpne døren for kontroverser, og kan på sikt utløse sosial og politisk polarisering og konflikter” (Noury Abdul and François Abel, 2021).

7.0 Forsamlingsfrihet

7.1 Betydning og definisjon

Forsamlingsfrihet er individets rett til å møtes med andre individer for å uttrykke, publisere og forsvare sine ideer, samt retten til å danne eller slutte seg til formelle og uformelle organisasjoner, foreninger og grupper. Den inkluderer også retten til å ikke bli tvunget til å melde seg inn i en forening (Frontlinedefenders). Forsamlingsfrihet er en av

menneskerettighetene og den er nedfelt i verdenserklæringen om menneskerettigheter artikkel 20 «1. Enhver har rett til fritt å delta i fredelige møter og organisasjoner.

2. Ingen må tvinges til å tilhøre en organisasjon.» Forsamlingsfrihet eller retten for forsamling er også beskrevet i artikkel 21 i den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter;

«The right of peaceful assembly shall be recognized. No restrictions may be placed on the exercise of this right other than those imposed in conformity with the law and which are necessary in a democratic society in the interests of national security or public safety, public order, the protection of public health or morals or the protection of the rights and freedoms of others.» (ICCPR, 1966).

Retten til forsamlingsfrihet og organisasjonsfrihet er fastsatt i artikkel (d) (ix) i den internasjonale konvensjonen om avskaffelse av alle former for rasediskriminering (ICERD, 1965). I tillegg til instrumenter og konvensjoner av global karakter, er forsamlingsfrihet og organisasjonsfriheten gitt under ulike regionale instrumenter om menneskerettigheter, som i den europeiske menneskerettighetskonvensjonen artikkel 11 (ECHR, 1950). Og i den amerikanske menneskerettighetskonvensjonen er forsamlingsfrihet fastsatt i artikkel 15, (Pact of San José, 1969).

I henhold til Grunnloven §101, det står at ”Enhver har rett til å danne, slutte seg til og melde seg ut av foreninger, herunder fagforeninger og politiske partier. Alle kan møtes i fredelige forsamlinger og demonstrasjoner. Alle har rett til å skipe, melde seg inn i og melde seg ut av foreiningar, medrekna fagforeiningar og politiske parti. Alle kan møtast i fredelege forsamlingar og demonstrasjonar”

Ofte skilles det mellom forsamlingsfrihet og organisasjonsfrihet selv om begge handler om å møte med andre individer for å uttrykke eller forsvare ideer. Begrepene «forsamlingsfrihet» og «organisasjonsfrihet» kan brukes for å skille mellom retten til å møtes på offentlige steder og retten til å melde seg inn i en fagforening, da begrepet forsamlingsfrihet ofte brukes i sammenheng med retten til å demonstrere, mens den andre er ansatt i sammenheng med arbeidernes rettigheter, da den innebærer deres frihet til å samles og slutte seg til en fagforening (Article19, 2001). Forsamlinger kan ha en rekke forskjellige former. En enkeltperson kan utøve sin rett til å samles ved å delta i demonstrasjoner og marsjer, samt delta på for eksempel på møter i parker, sesjoner,

offentlige teaterforestillinger eller vaker (ODIHR, 2011). Forsamlingsfrihet er generelt sett på som et av grunnlagene for en demokratisk stat, siden det er et av virkemidlene som folk kan ta i bruk for å få til en sosial endring i disse landene. Derfor er beskyttelse av denne friheten avgjørende for å skape et åpent og tolerant samfunn, der ulike og ofte konkurrerende grupper sameksisterer i et pluralistisk miljø, og dermed er denne friheten avgjørende for utvikling, uttrykk for kultur, og for bevaring av minoritets identiteter (LibertiesEU, 2017).

7.2 Forsamlingsfrihet - ikke absolutte

For å beskytte publikum mot spredningen av covid 19, har land rundt om i verden innført strenge restriksjoner og tiltak som på en eller annen vis begrenser en del grunnleggende rettigheter (Joseph J. Amon, 2020). Under covid-19 periode har det vært masseprotester om viktige offentlige spørsmål - inkludert Black Lives Matter i USA og i mange andre land (Dhaval M. Dave, 2020). Og protester i Poland om reproduktive rettigheter (Hanna Kozłowska, 2022). I tillegg til de politiske massedemonstrasjonene og protestene mot den hviterussiske regjeringen og president Alexander Lukasjenko midt i den verste perioden av covid-19 (Felix Krawatzek, 2021). Dette får oss til huske at friheten til fredelige forsamlinger eller forsamlingsfrihet er en av de grunnleggende menneskerettighetene som kreves for at et demokratisk samfunn skal kunne fungere ordentlig. Denne retten er beskyttet på globalt og regionalt nivå, og selv om denne retten ikke er absolutt, kan ikke stater bruke argumenter om en trussel mot folkehelsen som generell tillatelse til å forby sammenkomster. Som FNs menneskerettighetsekspert understreket i mars 2020, "Begrensninger tatt som svar på viruset må være motivert av legitime folkehelsemål og bør ikke bare brukes til å undertrykke dissens." (OHCHR, 2020). Sett fra staters internasjonale forpliktelser er det to muligheter for å innføre begrensninger av forsamlingsfriheten og vi skal se på en av dem.

På FN-nivå er forsamlingsfriheten anerkjent i artikkel 21 i den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (ICCPR). Det er ikke en ikke-fravikelig bestemmelse, og stater som er parter i ICCPR kan derfor treffe tiltak som avviker fra deres forpliktelser i henhold til artikkel 21, i tråd med artikkel 4 som sier følgende; «In time of public emergency which threatens the life of the nation and the existence of which is officially proclaimed, the States Parties to the present Covenant may take measures

derogating from their obligations under the present Covenant to the extent strictly required by the exigencies of the situation, provided that such measures are not inconsistent with their other obligations under international law and do not involve discrimination solely on the ground of race, colour, sex, language, religion or social origin.» (ICCPR, 1966). Alle stater som er parter i ICCPR og har ratifisert den er pålagt til å varsle (gjennom FNs generalsekretær) samt beskrive bestemmelsene som de har fravikt og årsakene til det, samt datoen da staten vil avslutte unntaket (gjennom en påfølgende kommunikasjon). Unntaks krav skissert i artikkel 4 i ICCPR.

7.3 Forsamlingsfrihet under Covid-19

Igjen, forsamlingsfrihet er en grunnleggende rettighet, og protester som er beskyttet under denne friheten tilbyr en utrolig kraftfull og vellykket måte å gå inn for og forsvare andre vitale rettigheter på. Styrken til denne retten har blitt vist, særlig under pandemien ettersom folk fortsetter å gå ut i gatene i alle regioner i verden (Edison Lanza, 2019). Mens COVID-19-pandemien ytterligere har utfordret og truet retten til fredelige forsamlinger, har folk fortsatt å gå ut i gatene for å uttrykke sine bekymringer om COVID-19 og kreve andre viktige rettigheter. Rett etter at WHO erklærte covid-19 som en pandemi, har regjeringer over hele verden innført strenge restriksjoner og tiltak som enten forbudte eller begrenset offentlige forsamlinger (Joseph J. Amon, 2020).

7.4 Implikasjoner av begrensning av forsamlingsrett

Internasjonal menneskerettighetsloven gjør det klart at selv om rettighetsbegrensninger er tillatt i en helsesituasjon, må disse begrensningene være nødvendige, forholdsmessige, ikke-diskriminerende og på plass i en begrenset periode (Siracusa Principles, 1985). Noen regjeringer har gått lenger og brukt pandemien som en mulighet til å begrense sivile friheter, ifølge CIVICUS's 2020 rapport (People under attack).

Begrensninger og restriksjonene på forsamlingsfriheten under pandemien har i begynnelsen stanset noen masseprotestbevegelser og fredlige samlinger. Dette har blitt sett i land inkludert Chile, Tsjekkia, India og Libanon, Ungarn, Italia, Palestina og Singapore. Folk tilpasset seg situasjonen og begynte å organisere individuelle og sosialt distanserte protester, inkludert protester på balkongene og gjennom nettplattformer, inkludert sosiale

medier. Etter en tid har imidlertid mange mennesker returnert til gatene for å protestere og demonstrere under pandemien, noen ganger motivert av bekymringer direkte relatert til pandemien og oftere for å uttrykke presserende krav angående grunnleggende rettigheter (CIVICUS, 2021). COVID-19-pandemien har noen ganger gjort det umulig å uttrykke meninger og protestere sammen i offentlig områder (Antoine Buyse, 2021). Bortsett fra helse relaterte risikoer og bekymringer, har myndighetsregulerte nedstengninger vært en av hovedårsakene til dette. Begrensninger på forsamlingsfrihet, har ikke ført til fullstendig stillhet og selv om det er blitt betydelig vanskeligere å uttrykke dissens, har mennesker rundt om i verden funnet nye og innovative måter å gjøre stemmen sin hørt på, enten alene eller i grupper, offline eller online. Fra Hong Kong til Sudan, og fra Santiago de Chile til Portland, ble 2019 karakterisert som et år fylt av protester. Men i årene 2020 og 2021 har folket vært stille i navnet til å bekjempe en pandemi (Antoine Buyse, 2019).

COVID-19 er en folkehelsestrussel som har tvunget regjeringer over hele verden til å handle raskt. Å begrense offentlige samlinger, forsamlingsfriheten, bevegelsesfriheten, kreve avsløring av privat medisinsk informasjon og kreve avsløring av sted og kontakter er alle eksempler på tilnærmingene (Oona Hathaway, 2020). Mens mange av restriksjonene og avsløringskravene som er satt på plass av stater er nødvendige for å bekjempe pandemien, har noen regjeringer utnyttet situasjonen til å sette i gang eller forlenge angrep på sivile og politiske rettigheter (Fionnuala Ní Aoláin, 2020). Myndighetene i Hong Kong (hvor den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter gjelder) har nektet aktivister og demonstranter tillatelse til å holde et pro-demokrati-møte, og hevdet at slike demonstrasjoner ville spre COVID-19 (Chris Buckley, 2020).

8.0 Rett til Privatliv

a. Betydning og definisjon

Retten til privatliv er en menneskerettighet og et element i mange rettstradisjoner som kan forby myndigheter og privat sektor fra å foreta handlinger som kan true personvernet til enkeltpersoner (Samuel D. Warren, 1890). Over 150 nasjonale grunnlover refererer til retten til privatliv (Zachary Elkins, 2021). Retten til privatliv kan spores helt tilbake til det nittende århundre «The Right to Privacy», er en innflytelsesrik artikkel som var skrevet av Samuel D. Warren og Louis D. Brandeis, publisert i 1890, artikkelen kom men et forslag

om en generell fellesrettslig rett til privatliv. Ingen amerikansk domstol hadde eksplisitt anerkjent en slik juridisk rett før utgivelsen av denne artikkelen. Hundrevis av søksmål som involverer en rekke personvernspørsmål har vært basert på artikkelen siden den ble utgitt (W.J. Stewart, 2006).

Retten til privatliv dukket opp før epoken med spredning av industrielle systemer gjennom individets rett til å beskytte sitt eget miljø og omgivelser, men med fremveksten av kunstig intelligens og lettheten til å krenke denne retten, førte det til at den blir en aktuell rettighet (Maria Stefania, 2020). Beskyttelse av retten til privat liv, eller med andre ord, personvernet, har blitt en påtrengende nødvendighet, enten det er gjennom internasjonale eller regionale avtaler. Definisjoner var forskjellige når det gjelder å definere et spesifikt begrep om personvern, men de samles alle i ett samlingspunkt, som er retten til privatliv (Ali Abdel, 2006). Andre legger til at retten til privatliv betyr en persons evne til å beskytte sine personlige forhold og forhindre brudd på dem. Begrepet privatliv er et begrep like gammelt som mennesket, slik at dets representasjoner var forskjellige i ulike kulturer og sivilisasjoner. Vi finner i islamsk rettsvitenskap sitatet om begrepet «helligheter-Horomat på arabisk», som viser til forpliktelsen til å bevare seg selv, ære og penger, og vi finner i fransk rettspraksis at begrepet privatliv refererer til alt som har med privatlivet å gjøre som forholdet til barn, kone og familie, rykte osv (Yusuf Salman, 1978). Den digitale revolusjonen krevde imidlertid mer beskyttelse for denne rettigheten på grunn av dens penetrering i alle områder av det offentlige og private liv (OHCHR, 2014).

8.0 Beskyttelse av rett til privatliv

I henhold til Verdenserklæringen om menneskerettigheter av 1948, står det følgende om rett til privatliv: Ingen må utsettes for vilkårlig innblanding i privatliv, familie, hjem og korrespondanse, eller for angrep på ære og anseelse. Enhver har rett til lovens beskyttelse mot slik innblanding eller slike angrep. Artikkel 17 av den internasjonale konvensjonen om sivile rettigheter og politiske fasetter også denne rettigheten;

1. No one shall be subjected to arbitrary or unlawful interference with his privacy, family, home or correspondence, nor to unlawful attacks on his honour and reputation.
2. Everyone has the right to the protection of the law against such interference or attacks (ICCPR, 1966).

Både Verdenserklæringen om menneskerettigheter og den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter bekrefter beskyttelse av retten til privatliv. FNs internasjonale menneskerettighetskomité har gitt et kommentar på artikkel 17 i den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter og mente at retten til privatliv inkluderer retten til beskyttelse «mot alle slike inngrep og innblanding, enten de er utstedt av statlige myndigheter, eller av naturlige og juridiske personer.». Men utvidelsen av identifisering av årsakene til angrep åpner veien for begrensning som følge av bruk av kunstig intelligens og nye teknologier for å krenke personvernet, spesielt innen overvåking av bevegelser og helsestatus til enkeltpersoner ved å samle inn og behandle disse personopplysningene, som anses som en sentral del av personvernet. I denne sammenheng bekreftet generell kommentar nr. 16 fra Den internasjonale menneskerettighetskomiteen statusen til personopplysninger i personvernet, siden den ga enkeltpersoner rett til å ha innsyn i informasjonen som er lagret om dem, formålene de lagres for og hvem som har dem (HRC 16, 1988). I resolusjon 68/167 fra FNs generalforsamling som var vedtatt i desember 2013, uttrykte forsamlingen sine alvorlige bekymringer for den negative innvirkningen kommunikasjonsovervåking og avlytting kan ha på menneskerettighetene, spesielt retten til privatliv (General Assembly, 2013). Forsamlingen oppfordret alle stater til å respektere og beskytte retten til privatliv i digital kommunikasjon, og revurdere sine prosedyrer, praksis og lovgivning knyttet til kommunikasjonsovervåking, avlytting og innsamling av personopplysninger, og understreket behovet for at statene sikrer at deres forpliktelser iht. Internasjonal menneskerettighetslov implementeres fullt ut og effektivt (Ohchr, 2014). Andre internasjonale menneskerettighetsinstrumenter inkluderer lignende bestemmelser, og mens retten til privatliv under folkeretten ikke er en absolutt rettighet (Aseema Memon, 2022), må enhver inngripen være gjenstand for en nøye og kritisk vurdering av dens nødvendighet, lovlighet og proporsjonalitet, i henhold til artikkel 4 ICCPR. De samme kravene om retten til privatliv ble fastsatt i artikkel 11, andre og tredje ledd i den amerikanske konvensjonen, hvor det sto:

«2. No one may be the object of arbitrary or abusive interference with his private life, his family, his home, or his correspondence, or of unlawful attacks on his honor or reputation.
3. Everyone has the right to the protection of the law against such interference or attacks. »

Artikkel 8 i den europeiske menneskerettighetskonvensjonen slår fast at:

“1. Everyone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence.

2. There shall be no interference by a public authority with the exercise of this right except such as is in accordance with the law and is necessary in a democratic society in the interests of national security, public safety or the economic wellbeing of the country, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others. (ECHR, 2021).

Stater kan suspendere denne retten ved å erklære unntakstilstand og informere FNs generalsekretær. Stater kan derimot begrense retten til privatliv i samsvar med veletablerte kriterier om lovlighet, behov, forholdsmessighet, proporsjonalitet og ikke-diskriminering.

8.1 Rett til privatliv under korona virus

For å motvirke spredningen av COVID-19, bruker regjeringer i alle politiske systemer tekniske verktøy som video overvåkningskamera, GEO lokaliseringsdata og programvare for kontaktsporing for å overvåke befolkningen. Selv om noen av disse metodene kan være gunstige for å redusere spredningen av viruset, kan de også utgjøre hensyn på retten til personvern (Natasha Singer, 2020).

Ekspertene bekymrer seg også for at enkelte regjeringer kan bruke viruset til å etablere evasive digitale overvåkingssystemer for politisk undertrykkelse. Regjeringer som allerede utfører omfattende innenlandsk overvåking, som Kina, kan utnytte epidemien for å rettferdiggjøre fortsettelsen eller utvidelsen av disse aktivitetene. Mer enn 100 sivilsamfunnsorganisasjoner uttrykte bekymring for digitale overvåkingsspørsmål i sammenheng med COVID-19, og argumenterte for at slike tiltak bør være tidsbegrensete, transparente og innsamlede data brukes utelukkende av årsaker til pandemisk respons (HRW, 2020).

8.2 Begrensning av rett til privatliv

Retten til privatliv har blitt utsatt for begrensninger under covid-19 som følge av tiltakene for å kontrollere dens spredning, enten det er på nivå med autokratiske eller demokratiske

regimer (Amanda B. Edgell, 2021). Big Data og kommunikasjonsteknologi har vært avhengig av å støtte kontrolltiltak; Blant dem er mobilapper (Wechat/Alipay) som har blitt mye brukt i Kina for å spore bekreftede tilfeller og identifisere kontakter (Wei Liu, 2020). For å spore smittede tilfeller og mistenkte, brukte Sør-Korea kunstig intelligens, for eksempel: GPS-sporingsdata, bankkorttransaksjoner, reisejournaler, videoer (Sangmi Cha, 2021). I Østerrike, Belgia, Frankrike, Tyskland og Italia ble det rapportert at mobiltelefonselskaper delte anonyme stedsdata med offentlige myndigheter for å kartlegge folks bevegelser (Elvira Pollina, 2020). Polen har også utviklet en obligatorisk applikasjon for å identifisere personer i karantene; Hvor de blir bedt om å sende selfies (Caitlin O'kane, 2020).

Disse teknologiene vil hjelpe spredningen av digital autoritarisme, hjulpet av kunstig intelligens, for å nå målet om sosial kontroll, som utgjør utfordringer med å kontrollere grensene for forholdet mellom IKT og individers privatliv, enten det er i krisetider eller ikke (Juan José, 2018).

9.0 Konklusjon

For å konfrontere Corona-krisen har landene i verden tatt en rekke strenge tiltak for å beskytte innbyggernes helse, og disse tiltakene berørte en del grunnleggende friheter som anses som grunnlaget for det demokratiske systemet. Derfor kom problemstillingen av denne studien som følger, hvordan har Covid-19 påvirket praktisering av demokratiet? Ved å se på følgende rettigheter; Bevegelsesfrihet, ytringsfrihet, forsamlingsfrihet og rett til privatliv. Disse fire frihetene er blant de grunnleggende rettighetene som har blitt beskyttet i internasjonale konvensjoner og traktater som den FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter, konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter. Samt er disse frihetene fastsatt i en rekke grunnlover rundt om i verden. De samme konvensjoner anerkjente viktigheten av den fysiske og psykiske helsen til innbyggerne.

Disse fire frihetene var ikke absolutte, ettersom disse internasjonale konvensjonene ga stater muligheten til å ta noen eksepsjonelle tiltak i spesifikke tilfeller som naturkatastrofer eller helsekatastrofer, men statene må følge målet med unntaket for å kunne begrense visse rettigheter. Studien fant at en rekke land utnyttet denne helsesituasjonen til å utsette valg, folkeavstemninger, og hindret innbyggere fra å stemme, i tillegg til at flere land utnyttet og erklærte unntakstilstand som gir regjeringer mer makt til å begrense disse fire grunnleggende frihetene.

Land har utnyttet situasjonen og begrenset ytringsfriheten, overføring, spredning informasjon spesielt om Corona. Dette har hatt en innvirkning på innhenting av korrekt helseinformasjon, noe som har bidratt til mer lidelse for innbyggerne og en økning i antall dødsfall. Land utnyttet denne omstendigheten til å vedta lovgivning som ga dem ytterligere fullmakter til å begrense disse fire frihetene. Som et resultat av restriksjonene som overskrider friheten til fredelige forsamlinger, trosset og gikk et stort antall innbyggere i forskjellige land ut i demonstrasjoner og fordømte disse tiltakene, og utnyttet sosiale medier for å uttrykke sin avvisning av disse tiltakene. Land har også brukt kunstig intelligens-teknologi og en andre applikasjoner i mobiltelefoner for å spore opp personer og samle informasjon om dem under påskudd av å beskytte deres helse. Studien konkluderte med at tiltakene som bar blitt iverksatt en negativ innvirkning på utøvelsen av disse fire rettighetene og innvirkningen på demokratisk praksis.

10.0 Litteraturliste

1. Abraham Lincoln, (1863), What is Democracy? <https://web-archive-2017.ait.org.tw/infousa/zhtw/DOCS/whatsdem/whatdm2.htm>
2. Adnan R. Khan, (2020), Coronavirus in Canada: When freedom is a liability, <https://www.macleans.ca/opinion/coronavirus-in-canada-when-freedom-is-a-liability/>
3. Aidan Macnab, (2020), The Quarantine Act and other laws governing ports of entry during the COVID-19 pandemic, <https://www.canadianlawyermag.com/practice-areas/immigration/the-quarantine-act-and-other-laws-governing-ports-of-entry-during-the-covid-19-pandemic/326860>

4. AFP, (2020), How official figures may hide true virus death toll, <https://amp.france24.com/en/20200515-how-official-figures-may-hide-true-virus-death-toll>
5. Aftenposten, (2020), Wuhan-viruset har tatt livet av over 1000 <https://www.aftenposten.no/verden/i/BREly7/wuhan-viruset-har-tatt-livet-av-over-1000>
6. Albert Camus, (2020), Elections and Covid-19. <https://rm.coe.int/election-and-covid-19/16809e20fe>
7. Ali Abdel Zobi, (2006), Retten til privatliv i strafferetten, <https://www.neelwafurat.com/itempage.aspx?id=lbb143092-103589&search=books>
8. Amanda B. Edgell, Jean Lachapelle, [...], and Seraphine F. Maerz, (2021), Pandemic backsliding: Violations of democratic standards during Covid-19, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8417367/>
9. Amnesty, (2021), Covid-19: Global attack on freedom of expression is having a dangerous impact on public health. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2021/10/covid-19-global-attack-on-freedom-of-expression-is-having-a-dangerous-impact-on-public-health-crisis/>
10. Andrew Heywood, (2017), Political Ideologies: An Introduction, 6th ed. (London, Red Globe Press,).
11. Anine Kierulf, (2017), Ytringsfrihet, <https://22julisenteret.no/ressurs/ytringsfrihet->
12. Antoine Buyse, (2021), Could We Meet Online? Creative Protests During COVID-19, <https://gchumanrights.org/preparedness/article-on/could-we-meet-online-creative-protests-during-covid-19.html>

13. Antoine Buyse, (2019) In Sudan and Hong Kong, protest is changing – and hope is rising’ The Guardian
<https://www.theguardian.com/commentisfree/2019/jun/18/sudan-hong-kong-protest-changing-hope-rising>
14. António Guterres, (2021), The world faces a pandemic of human rights abuses in the wake of Covid-19, <https://www.theguardian.com/global-development/2021/feb/22/world-faces-pandemic-human-rights-abuses-covid-19-antonio-guterres>
15. Article19, (2001), Freedom of Association And Assembly - Unions, NGOs and Political Freedom in Sub-Saharan Africa,
<https://www.article19.org/data/files/pdfs/publications/sub-saharan-africa-freedom-of-association-and-assembly.pdf>
16. Aseema Memon, (2022), Right to Privacy – Fundamental but not Absolute,
<https://knowlaw.in/index.php/2022/03/11/right-to-privacy-fundamental-but-not-absolute/>
17. Bora Erdem, (2018) The Elements of Freedom of Expression in the Light of the European Convention on Human,
https://revistia.org/files/articles/ejis_v4_i2_18/Bora.pdf
18. Brooks SK, Webster RK, Smith LE, (2020), The psychological impact of quarantine and how to reduce it: rapid review of the evidence,
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7158942/?report=reader>
19. Bryan Caplan, (2012), why should we restrict immigration?
<https://web.archive.org/web/20190402163118/https://object.cato.org/sites/cato.org/files/serials/files/cato-journal/2012/1/cj32n1-2.pdf>
20. Bård Amundsen, (2021), Gjør pandemien at det blir flere diktaturer i verden? <https://forskning.no/demokrati/gjor-pandemien-at-det-blir-flere-diktaturer-i-verden/1816636>

21. Cassandra Emmons, (2020), International Human Rights Law and COVID-19 States of Emergency, <https://verfassungsblog.de/international-human-rights-law-and-covid-19-states-of-emergency/>
22. Caitlin O'kane, (2020), Poland is making quarantined citizens use a selfie app to prove they're staying inside, <https://www.cbsnews.com/amp/news/coronavirus-update-poland-quarantine-app-asks-selfies-to-prove-isolation-social-distancing-police-patients/>
23. CCPR General Comment No. 27: Article 12 (Freedom of Movement) Adopted at the Sixty-seventh session of the Human Rights Committee, on 2 November 1999 CCPR/C/21/Rev.1/Add.9. <https://www.refworld.org/pdfid/45139c394.pdf>
24. Charles-Edward A. Winslow, (1920), Hva er Folkehelse? <https://sphweb.bumc.bu.edu/otlt/MPH-Modules/PH/PublicHealthHistory/> -
25. Chris Buckley, (2020), What China's New National Security Law Means for Hong Kong, <https://www.nytimes.com/2020/06/28/world/asia/china-hong-kong-national-security-law.html>
26. CIVICUS (2021), Freedom of Peaceful Assembly and the Covid-19 Pandemic: A Snapshot of Protests and Restrictions, <https://reliefweb.int/report/world/freedom-peaceful-assembly-and-covid-19-pandemic-snapshot-protests-and-restrictions>
27. Cornelius Hirsch, (2020), Europe's coronavirus lockdown measures compared, <https://www.politico.eu/article/europes-coronavirus-lockdown-measures-compared/>
28. Council of Europe, (2022), Freedom of expression and information in times of crisis. <https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/freedom-of-expression-and-information-in-times-of-crisis>

29. CPJ, Committee to Protect Journalists (2021), Number of journalists behind bars reaches global high, <https://cpj.org/reports/2021/12/number-of-journalists-behind-bars-reaches-global-high/amp/>
30. David Cyranoski, (2020), What China's coronavirus response can teach the rest of the world, <https://www.nature.com/articles/d41586-020-00741-x>
31. Declaration of Principles of Freedom of Expression, <https://www.oas.org/en/iachr/mandate/basics/declaration-principles-freedom-expression.pdf>
32. Dhaval M. Dave, Andrew I. Friedson, Kyutaro Matsuzawa, Joseph J. Sabia, Samuel Safford, (2020), Black Lives Matter Protests, Social Distancing, and COVID-19, <https://www.iza.org/publications/dp/13388/black-lives-matter-protests-social-distancing-and-covid-19>
33. ECHR, (1950), European Convention on Human Rights, https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf
34. ECHR, (2021), Guide on Article 8, of the European Convention on Human Rights, https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_8_eng.pdf
35. Edison Lanza, (2019), Protest and Human Rights. Standards on the rights involved in social protest and the obligations to guide the response of the State, <https://www.oas.org/en/iachr/expression/publications/Protesta/ProtestHumanRights.pdf>
36. Elvira Pollina, Douglas Busvine, (2020), European mobile operators share data for coronavirus fight, <https://www.reuters.com/article/health-coronavirus-europe-telecoms-idINKBN2152T7>
37. Elysee (2020), "We are at war" with COVID-19, says President in national broadcast <https://uk.ambafrance.org/We-are-at-war-with-COVID-19-says-President-in-national-broadcast>

38. European Court of Human Rights (ECHR), (2021) Guide on Article 15 of the European Convention on Human Rights. Derogation in time of emergency, https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_15_ENG.pdf
39. Europarådet, European Social Charter, (2015), (7th edition) s. 5. (Oppdatert to 1st January 2015) <https://rm.coe.int/168048b059>
40. Felix Krawatzek, Gwendolyn Sasse, (2021), Belarus protests: why people have been taking to the streets – new data, <https://theconversation.com/amp/belarus-protests-why-people-have-been-taking-to-the-streets-new-data-154494>
41. Felix Simon Dr Philip N. Howard Prof. Rasmus Kleis Nielsen, (2020). Types, sources, and claims of COVID-19 misinformation, <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/types-sources-and-claims-covid-19-misinformation>
42. Fionnuala Ní Aoláin, Kate Brannen and Ryan Goodman, (2020), Assessing Emergency Powers During #COVID-19, <https://www.justsecurity.org/69806/assessing-emergency-powers-during-covid-19/>
43. Freedom House, Freedom of Expression, <https://freedomhouse.org/issues/freedom-expression>
44. Frontlinedefenders, #Freedom of Association, <https://www.frontlinedefenders.org/en/right/freedom-association>
45. FNs generalforsamling, internasjonal konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, s.6 https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/KAPITTEL_4
46. FNs verdenserklæring om menneskerettigheter, (1948), artikkel 13, Bevegelsesfrihet <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/fns-verdenserklæring-om-menneskerettigheter>

47. FNs verdenserklæring om menneskerettigheter, (1948), <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/fns-verdenserklæring-om-menneskerettigheter>
48. Frihet, «frihet». I: Bokmålsordboka. Språkrådet og Universitetet i Bergen.
<https://ordbokene.no/bm,nn/frihet>
49. General Assembly, (2013), Resolution adopted by the General Assembly. The right to privacy in the digital age 68/167, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N13/449/47/PDF/N1344947.pdf?OpenElement>
50. Hanna Kozłowska, (2022), Where Democracy Falters, So Do Reproductive Rights, <https://foreignpolicy.com/2022/03/16/where-democracy-falters-so-do-reproductive-rights/>
51. Hector, Enrique og fl,(2021) :Years of life lost to COVID-19 in 81 countries. <https://www.nature.com/articles/s41598-021-83040>
52. HRC, UN Human Rights Committee, (1988), CCPR 16 General Comment No. 16: Article 17 (Right to Privacy), The Right to Respect of Privacy, Family, Home and Correspondence, and Protection of Honour and Reputation, <https://www.globalhealthrights.org/instrument/hrc-general-comment-no-16-article-17-right-to-privacy/>
53. HRW, (2020), Covid-19 Triggers Wave of Free Speech Abuse, <https://www.hrw.org/news/2021/02/11/covid-19-triggers-wave-free-speech-abuse>
54. HRW, (2020), Joint Civil Society Statement: States use of digital surveillance technologies to fight pandemic must respect human rights, <https://www.hrw.org/news/2020/04/02/joint-civil-society-statement-states-use-digital-surveillance-technologies-fight>

55. Human Rights Watch, (2020) Human Rights Dimensions of COVID-19 Response.
<https://www.hrw.org/news/2020/03/19/human-rights-dimensions-covid-19-response>
56. Håkon Danielsen, (2019), Forskjellen mellom rettigheter og frihet.
https://no.differbetween.com/article/difference_between_rights_and_freedom
57. ICERD, (1965), International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-convention-elimination-all-forms-racial>
58. ICCPR, (1966), International Covenant on Civil and Political Rights,
<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>
59. Ishaan Tharoor, (2021), The pandemic's chilling effect on free speech,
<https://www.washingtonpost.com/world/2021/04/21/free-speech-pandemic/>
60. James K. Jackson, (2021), Global Economic Effects of COVID-19,
<https://sgp.fas.org/crs/row/R46270.pdf>
61. Jeremie Gilbert, (2014), Nomadic Peoples and Human Rights, p. 73: "Freedom of movement within a country encompasses both the right to travel freely within the territory of the State and the right to relocate oneself and to choose one's place of residence".
62.
Jim Nickel, (2020), The Right To Freedom of Movement And The Covid 19 Pandemic,
https://lawprofessors.typepad.com/human_rights/2020/04/the-right-to-freedom-of-movement-and-the-covid-19-pandemic.html
63. John First, (2013), Defining democracy - Papers on Parliament Number 42, The Distinctiveness of Australian Democracy,
<https://www.moadoph.gov.au/democracy/defining-democracy/#->

64. Johnny Wood, (2020), How does quarantine actually work?
<https://www.weforum.org/agenda/2020/03/coronavirus-covid-19-quarantine-restrictions/>
65. Joseph J. Amon and Margaret Wurth, (2020), A Virtual Roundtable on COVID-19 and Human Rights with Human Rights Watch Researchers,
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7348426/>
66. Joshua Posaner, (2020), Angela Merkel: Coronavirus is Germany's biggest postwar challenge, <https://www.politico.eu/article/angela-merkel-coronavirus-is-germany-biggest-postwar-challenge/amp/>
67. Juan José Calderón, (2018), HUMAN RIGHTS IN THE AGE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE, <https://medium.com/t5es/human-rights-in-the-age-of-artificial-intelligence-941946be1c44>
68. Katarzyna Bernacki, og fl, (2021), Impact of COVID-19 on patient and healthcare professional attitudes, beliefs, and behaviors toward the healthcare system and on the dynamics of the healthcare pathway,
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8646017/>
69. Kevin Carrico, (2020), Ming Pao row: If we learn anything from the virus outbreak, it should be the importance of free speech,
<https://hongkongfp.com/2020/03/25/ming-pao-row-learn-anything-virus-outbreak-importance-free-speech/>
70. Konvensjon om sivile og politiske rettigheter (1966). FNs generalforsamling, internasjonal, konvensjon om sivile og politiske rettigheter, s. 3-10.
<https://www.fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/konvensjon-om-sivile-og-politiske-rettigheter>

71. Kirchsclaeger Peter, (2014), The relation between democracy and human rights, https://www.sociostudies.org/almanac/articles/the_relation_between_democracy_and_human_rights/
72. Klein, Dalgard, og Jensen,(2022) : Koronavirus. <https://sml.snl.no/koronavirus>
73. Larsen Kjetil , (2021), Forsamlingsfrihet. <https://snl.no/forsamlingsfrihet>
74. Liberties-EU, (2017), Freedom of Assembly: What Is It, and Why Is It So Important? <https://www.liberties.eu/en/stories/freedom-of-assembly-public-education/13111>
75. Lisa Lockerd Maragakis, M.D., M.P.H, (2020), Coronavirus, Social and Physical Distancing and Self-Quarantine, <https://www.hopkinsmedicine.org/health/conditions-and-diseases/coronavirus/coronavirus-social-distancing-and-self-quarantine>
76. Maja Tvette Gautneb og Rikke Runde, (2020), Neste trekk Veikart for fremtidens næringsliv https://www.nho.no/siteassets/veikart/rapporter/nho_veikartet-05.08.20_interaktiv_final.pdf
77. Marianne Riise Bergsaker,& flere , (2021), Folkehelsen etter covid-19. Pandemiens konsekvenser for ulike grupper i befolkningen. <https://www.fhi.no/contentassets/b669d0bbb94943efae9793b33526d415/folkehelse-rapportens-temautgave-2021---folkehelsen-etter-covid-19.pdf>
78. Maria Edström, Andrew T. Kenyon & Eva-Maria Svensson, (2016), Blurring the lines - Market-driven and democracy-driven - FREEDOM OF EXPRESSION https://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/publikationer-hela-pdf/blurring_the_lines.pdf
79. Maria Stefania Cataleta, Anna Cataleta (2020), Artificial Intelligence and Human Rights, an Unequal Struggle,

- http://www.cifilejournal.com/article_107380_67c700d685169c365119d8c673919772.pdf
80. Marit Hermansen, (2021), Covid-19 underveisrapport,
<https://www.legeforeningen.no/contentassets/b95b99be2d4947078b7b2e02427fb88d/legeforeningens-underveisrapport-om-covid-19.pdf>
81. Mark R Wicclair, (2011), Conscientious objection in health care: an ethical analysis
https://books.google.no/books?hl=en&lr=&id=bz27Csvvnb0C&oi=fnd&pg=PR9&dq=info:u7eSgIaIwFsJ:scholar.google.com/&ots=wufMb3uClo&sig=mUIRnjdAY_ONBdT0SgzwQXLTOUQ&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
82. Michael T. Hamelinr, William C, Meeker. (2011), Introduction to Public Health for Chiropractors (London: Jones and Bartlett Publishers), p. 35.
83. Natasha Singer, Choe Sang-Hun, (2020), As Coronavirus Surveillance Escalates, Personal Privacy Plummetts,
<https://www.nytimes.com/2020/03/23/technology/coronavirus-surveillance-tracking-privacy.html>
84. Nabeel Ahmed, (2022), Ulikhet dreper: Behovet for ekstraordinære tiltak for å bekjempe enestående ulikhet i kjølvannet av COVID-19-pandemien,
<https://cutt.ly/nHiPnnE>
85. NCBI, Institute of Medicine (US) Forum on Microbial Threats, (2007), Ethical and Legal Considerations in Mitigating Pandemic Disease: Workshop Summary. Washington (DC): National Academies Press (US). 3, Strategies for Disease Containment, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK54163/>
86. Noury Abdul and François Abel, (2021). How does COVID-19 affect electoral participation? evidence from the French municipal elections <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7904179/>

87. ODIHR, (2011), Handbook on Monitoring Freedom of Peaceful Assembly, <https://www.osce.org/files/f/documents/5/d/82979.pdf>
88. OECD, (2020), The territorial impact of COVID-19: Managing the crisis across levels of government, <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/the-territorial-impact-of-covid-19-managing-the-crisis-across-levels-of-government-d3e314e1/>
89. Offentlig domene, (2022), Forskjell mellom rettigheter og frihet, <https://nor.weblogographic.com/difference-between-rights>
90. Ohchr, (2020), COVID-19: States should not abuse emergency measures to suppress human rights – UN experts, <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2020/03/covid-19-states-should-not-abuse-emergency-measures-suppress-human-rights-un?LangID=E&NewsID=25722>
91. Ohchr, (2014), General Assembly Resolution 68/167, "The right to privacy in the digital age", <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Privacy/NV.pdf>
92. OHCHR, (2014), The right to privacy in the digital age. Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights
93. Ohchr, (1966), International Covenant on Civil and Political Rights - Human Rights instruments <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>
94. Oona Hathaway, Mark Stevens and Preston Lim, (2020), COVID-19 and International Law Series: Human Rights Law – Civil and Political Rights, <https://www.justsecurity.org/73520/covid-19-and-international-law-series-human-rights-law-civil-and-political-rights/>
95. Pact of San José, (1969), AMERICAN CONVENTION ON HUMAN RIGHTS, <https://www.cidh.oas.org/basicos/english/basic3.american%20convention.htm>

96. Paula Becker, Jean Raveloson (2008), WHAT IS DEMOCRACY? WHAT IS DEMOCRACY?
97. PEN America, (2020), Freedom to Write Index 2020,
<https://pen.org/report/freedom-to-write-index-2020/>
98. Peter, Chris Maina (2008). The Protectors: Human Rights Commissions and Accountability *in East Africa*. Kituo Cha Katiba. På engelsk: «non-derogable».
<https://snl.no/derogasjon>
99. Privacilla, (2000), The Privacy Torts,
<https://web.archive.org/web/20170908230758/http://www.privacilla.org/business/privacytorts.html>
100. Rachel Donadio, (2020), Italy Shut Down. Which Country Will Be Next?
<https://www.theatlantic.com/international/archive/2020/03/italy-coronavirus-covid19-restrictions-democracy/607729/>
101. Rachel Kleinfeld, (2020), Do Authoritarian or Democratic Countries Handle Pandemics Better?, <https://carnegieendowment.org/2020/03/31/do-authoritarian-or-democratic-countries-handle-pandemics-better-pub-81404>
102. Raymond Zhong og Paul Mozur, (2020), To Tame Coronavirus, Mao-Style Social Control Blankets China,
<https://www.nytimes.com/2020/02/15/business/china-coronavirus-lockdown.html>
103. Regjeringen, (2021), Strategi for ytringsfrihet i utenriks- og utviklingspolitikken,
https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/ytringsfrihet_strategi/id2866234/?ch=1

- Regjeringen, (2020). Demokrati og rettstat.
- https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/menneskerettigheter/demokrati_rettstat/id2709389/
- 104.
105. Salma Daoudi, (2020), The War on COVID-19: the 9/11 of Health Security? Policy Center for the New South, [https://www.policycenter.ma/sites/default/files/PP%20-%202020-06%20\(%20Salma%20Daoudi%20\)%20COVID-19.pdf](https://www.policycenter.ma/sites/default/files/PP%20-%202020-06%20(%20Salma%20Daoudi%20)%20COVID-19.pdf)
106. Samuel D. Warren, Louis D. Brandeis, (1890), Right to privacy, publisert in the Harvard Law Review, V. IV, No. 5, December 1890. <https://faculty.uml.edu//sgallagher/Brandeisprivacy.htm>
107. Sarah Repucci, (2020), Democracy under Lockdown, <https://freedomhouse.org/report/special-report/2020/democracy-under-lockdown>
108. Sandro Mezzadra, (2020), What happens to freedom of movement during a pandemic? <https://www.opendemocracy.net/en/can-europe-make-it/what-happens-freedom-movement-during-pandemic/>
109. Sangmi Cha, (2021), S.Korea to test AI-powered facial recognition to track COVID-19 cases, <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/skorea-test-ai-powered-facial-recognition-track-covid-19-cases-2021-12-13/>
110. Sergio Carrera and Ngo Chun Luk, (2020), Love thy neighbour? Coronavirus politics and their impact on EU freedoms and rule of law in the Schengen Area, https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2020/04/LSE2020-04_Love-thy-neighbour.pdf

111. Siracusa Principles, (1985), On the Limitation and Derogation Provisions in the International Covenant on Civil and Political Rights, <https://www.icj.org/wp-content/uploads/1984/07/Siracusa-principles-ICCPR-legal-submission-1985-eng.pdf>
112. Stephanie Hegarty, (2020), The Chinese doctor who tried to warn others about coronavirus, <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-51364382.amp>
113. Steinar Holden, (2020), Holden-IV (covid-19) Hovedrapport Samfunnsøkonomiske vurderinger av smitteverntiltak https://www.regjeringen.no/contentassets/7f1fdef23b72488da28fde24416425e6/20220405_holden-iv_hovedrapport.pdf
114. S. Y. Quraishi, (2021), Global State of Democracy Report 2021 Building Resilience in a Pandemic Era, <https://www.idea.int/gsod/global-report>
115. The Economist, (2020), Diseases like covid-19 are deadlier in non-democracies, <https://www.economist.com/graphic-detail/2020/02/18/diseases-like-covid-19-are-deadlier-in-non-democracies>
116. The Guardian, (2020), If China valued free speech, there would be no coronavirus crisis, <https://www.theguardian.com/world/2020/feb/08/if-china-valued-free-speech-there-would-be-no-coronavirus-crisis>
117. The-law-dictionary, What is freedom of expression, <https://thelawdictionary.org/freedom-of-expression/>
118. Vardanyan Vladimir, (2020), The impact of the Covid-19 pandemic on human rights and the rule of law. <http://www.assembly.coe.int/LifeRay/JUR/Pdf/TextesProvisoires/2020/20200702-CovidImpact-EN.pdf>

119. Verdensbank, (2022), The Economic impact of the covid 19 crisis, World development report.
<https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2022/brief/chapter-1-introduction-the-economic-impacts-of-the-covid-19-crisis>
120. Victor Kiprop, (2018), The Different Forms of Government by Democratic Attributes. <https://www.worldatlas.com/articles/the-different-forms-of-government-by-democratic-attributes.html>
121. VG, (2022), Nøkkeltall for verden,
<https://www.vg.no/spesial/corona/verden/>
122. UNESCO, Freedom of expression: A fundamental human right underpinning all civil liberties,
https://en.unesco.org/70years/freedom_of_expression
123. Wei Liu, Xiao-Guang, Paul B. Tchounwou, (2020), Response to the COVID-19 Epidemic: The Chinese Experience and Implications for Other Countries,
https://www.researchgate.net/publication/340330135_Response_to_the_COVID-19_Epidemic_The_Chinese_Experience_and_Implications_for_Other_Countries
124. Wendy E. Parmet, J.D., and Michael S. Sinha, M.D., J.D., M.P.H. (2020), Covid-19 - The Law and Limits of Quarantine,
<https://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMp2004211>
125. WHO, (2020), Munich Security Conference, <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/munich-security-conference>
126. WHO, (2019), Naming the coronavirus disease (COVID-19) and the virus that causes it - [https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/technical-guidance/naming-the-coronavirus-disease-\(covid-2019\)-and-the-virus-that-causes-it](https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/technical-guidance/naming-the-coronavirus-disease-(covid-2019)-and-the-virus-that-causes-it)

127. WHO, (2020), Managing the COVID-19 infodemic: Promoting healthy behaviours and mitigating the harm from misinformation and disinformation, <https://www.who.int/news/item/23-09-2020-managing-the-covid-19-infodemic-promoting-healthy-behaviours-and-mitigating-the-harm-from-misinformation-and-disinformation>
128. W.J. Stewart, (2006) Privacy, Collins Dictionary of Law, <https://legal-dictionary.thefreedictionary.com/right+of+privacy>
129. Yanina Welp, (2021), Freedom of expression: universal, but not absolute, <https://www.swissinfo.ch/eng/freedom-of-expression--universal--but-not-absolute/46536654>
130. Dr. Yusuf Salman, (1978), Forbrytelser mot privatlivets som skjer gjennom tekniske midler, <https://www.iasj.net/iasj/download/2e38d67f7e0a7842>
131. Zachary Elkins, (2021), The constitute project, https://www.constituteproject.org/constitutions?lang=en&status=in_force&status=is_draft
132. 2200 A (XXI) Resolusjon, (1966)

